

Przedmiotowy system oceniania

Historia i teraźniejszość. Liceum ogólnokształcące i technikum. Zakres podstawowy

Część 1

Wymagania edukacyjne na poszczególne oceny¹

Temat	Wymagania konieczne – ocena dopuszczająca. Uczeń:	Wymagania podstawowe – ocena dostateczna. Uczeń wie i potrafi to, co na ocenę dopuszczającą, oraz:	Wymagania rozszerzające – ocena dobra. Uczeń wie i potrafi to, co na ocenę dostateczną, oraz:	Wymagania dopełniające – ocena bardzo dobra Uczeń wie i potrafi to, co na ocenę dobrą, oraz:	Wymagania wyczerpujące – ocena celująca Uczeń wie i potrafi to, co na ocenę bardzo dobrą, oraz:
I. WPROWADZENIE					
1. Człowiek i grupy społeczne	<ul style="list-style-type: none"> wymienia podstawowe sposoby realizacji społecznego bytu człowieka: rodzinę, naród, państwo i związki państw; wymienia cechy grupy społecznej; wymienia czynniki ułatwiające i utrudniające relacje w grupie; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>grupa społeczna, więź społeczna, rodzina, socjalizacja</i> 	<ul style="list-style-type: none"> zna i wyjaśnia pojęcia: <i>zbiorowość, rola społeczna, umowa społeczna, liberalizm</i>; zna i rozumie pojęcie <i>animal sociale</i>; definiuje klasyczne określenie dobra wspólnego (<i>bonum commune</i>); wyróżnia wspólnoty i grupy tworzące się na podstawie podobieństwa pochodzenia, kultury, sposobu życia, interesów 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, dlaczego człowieka rozumie się w tradycji jako „istotę społeczną”; wymienia i omawia przykładowe role społeczne, które odgrywa człowiek; omawia relacje grupa społeczna–jednostka; podaje przykłady wpływu otoczenia społecznego na jednostkę w różnych dziedzinach; omawia znaczenie życia 	<ul style="list-style-type: none"> omawia warunki, w których zbiorowość przekształca się w grupę społeczną; omawia i ocenia zagrożenia wynikające z pozbawienia człowieka możliwości dorastania w społeczeństwie; omawia zagrożenia wynikające z nacisku grupy na jednostkę; omawia rolę grup społecznych w procesie 	<ul style="list-style-type: none"> omawia i ocenia realizację <i>bonum commune</i> we współczesnych doktrynach politycznych

¹ Przykładowe wymagania związane z oceną pracy ucznia ze źródeł historycznymi znajdują się na końcu materiału.

		<p>i sytuacji ekonomicznej, w tym zarówno narody, jak i inne grupy społeczne znajdujące się wewnątrz podstawowych społeczności ludzkich (np. klasy i warstwy społeczne, grupy zawodowe, wyznaniowe, narodowościowe);</p> <ul style="list-style-type: none"> • omawia podział grup społecznych; • zna głównych twórców nowożytnych teorii umowy społecznej: John Locke, Thomas Hobbes, Jean Jacques-Rousseau 	<p>społecznego dla rozwoju i spełnienia człowieka;</p> <ul style="list-style-type: none"> • wie, kim byli Arystoteles i Platon, oraz omawia ich dokonania 	<p>socjalizacji;</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, w jaki sposób rozwijana w nowożytności koncepcja umowy społecznej różni się od tradycyjnego pojmowania naturalności więzi społecznych; • przedstawia stosunek myśli liberalnej do idei <i>bonum commune</i> 	
2. Obywatele	<ul style="list-style-type: none"> • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>obywatel, obywatelstwo, wspólnota, republika (res publica), prawa i obowiązki obywatelskie, prawa polityczne</i>; • wymienia dwa podstawowe sposoby nabycia obywatelstwa; • wymienia obowiązki obywatela RP zapisane w <i>Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z 1997 r.</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia dwa podstawowe sposoby nabycia obywatelstwa, ze zwróceniem szczególnej uwagi na obywatelstwo polskie i unijne; • wyjaśnia, jakie są podstawowe zadania państwa wobec jego obywateli oraz obowiązki obywateli względem ich państwa 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia inne niż prawo krwi i prawo ziemi sposoby nabycia obywatelstwa; • charakteryzuje państwo jako zorganizowane społeczeństwo (<i>res publica</i>); • omawia uprawnienia, które polski obywatel zyskuje wraz z nabyciem pełni praw obywatelskich (w związku z osiągnięciem odpowiedniego wieku) 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje rolę państwa w życiu obywatela i rolę obywatela w życiu państwa; • porównuje status obywatela w starożytnych demokratycznych Atenach i w dzisiejszej Polsce – wskazuje najważniejsze podobieństwa i różnice; • ocenia ograniczenia, które dotyczą polskiego obywatela w związku z pozbawieniem pełni praw publicznych; • przypomina przykłady grup społecznych, które 	<ul style="list-style-type: none"> • na wybranych przykładach ocenia, jak współczesne państwa wypełniają swoje obowiązki wobec obywateli, a jak obywatele wobec państw; • ocenia korzyści wynikające z posiadania obywatelstwa unijnego; • analizuje problemy, z którymi musi się mierzyć bezpaństwowiec (apatryda) – formułuje argumenty

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak

				w różnych okresach historycznych były pozbawione praw politycznych	
3. Naród	<ul style="list-style-type: none"> wymienia różne postawy jednostki wobec państwa i narodu; wymienia dwie koncepcje powstania narodu – etniczno-kulturową i polityczną; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>migracja, emigracja, imigracja, patriotyzm</i>; nazywa więzi łączące jednostkę z ojczyzną 	<ul style="list-style-type: none"> zna i wyjaśnia pojęcia: <i>tutejszy, naród, tożsamość narodowa, patriotyzm</i> (w tym <i>patriotyzm lokalny, patriotyzm gospodarczy</i>), <i>nacjonalizm, szowinizm, ksenofobia, kosmopolityzm, internacjonalizm</i> 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, na czym polega patriotyzm oraz czym różni się od szowinizmu i kosmopolityzmu; omawia związki między nacjonalizmem i patriotyzmem; odwołując się do przykładów, omawia dwie koncepcje powstania narodu: etniczno-kulturową i polityczną 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje i omawia przykłady postaw patriotycznych we współczesnym świecie; wyjaśnia proces tworzenia się narodu; na wybranych przykładach omawia postawy jednostki wobec państwa; ocenia zagrożenia wynikające z postawy szowinistycznej i ksenofobicznej; analizuje znaczenie poczucia tożsamości narodowej w współczesnym świecie i omawia to zagadnienie na przykładzie narodu polskiego i innego narodu 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia konteksty znaczeniowe procesu tworzenia się narodu; ocenia wpływ procesu globalizacji na funkcjonowanie państw narodowych; ocenia znaczenie poczucia świadomości narodowej we współczesnym świecie, odwołuje się do przykładów
4. Państwo	<ul style="list-style-type: none"> zna i wyjaśnia pojęcia: <i>państwo, władza państwowa, organy państwa, suwerenność, terytorium państwa</i>; nazywa atrybuty państwa; wymienia różne formy rządów, biorąc pod uwagę udział obywateli w ich 	<ul style="list-style-type: none"> zna i wyjaśnia pojęcia: <i>demokracja, oligarchia, arystokracja, monarchia, tyrania, ochlokracja, państwo narodowe</i>; omawia atrybuty państwa; omawia formy rządów: oligarchia, demokracja, monarchia, arystokracja, 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, jak należy rozumieć przymusowość jako jedną z cech państwa, oraz podaje przykłady stosowania przymusu przez państwo; uzasadnia na podstawie fragmentu <i>Polityki</i> Arystotelesa (tekst 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, na czym polega demokracja w wersji klasycznej (jako sposób wyznaczania rządzących); przypomina i omawia zasady działania różnych typów monarchii, które poznał w szkole podstawowej (absolutna, 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia, czy model państwa narodowego powinien być dominujący we współczesnej Europie, uzasadnia swoją odpowiedź; zna postać Georga Jellinka (twórca trójelementowej teorii państwa)

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak

	funkcjonowaniu (oligarchia, demokracja, monarchia, arystokracja, tyrania, ochlokracja, republika); • przedstawia genezę państw narodowych	tyrania, ochlokracja, republika; • wskazuje we współczesnym świecie państwa narodowe i wielonarodowe	w podręczniku), dlaczego starożytny filozof zaliczał demokrację do ustrojów „zwyrodniałych”; • omawia dążenia do utworzenia państw narodowych na przykładzie Włoch i Niemiec	konstytucyjna, parlamentarna), bierze pod uwagę udział obywateli w sprawowaniu władzy	
5. Powstanie II Rzeczypospolitej	<ul style="list-style-type: none"> zna i wyjaśnia pojęcia: <i>praca organiczna, konstytucja, wychowanie patriotyczne, inkorporacja, federacja</i>; wskazuje różne formy działań patriotycznych i niepodległościowych podejmowanych przez Polaków w okresie zaborów (walka zbrojna, dyplomacja, nurt „ku pokrzepieniu serc”, strajki szkolne, praca organiczna i in.); rozdziela dwa nurty działań podejmowanych przez Polaków w okresie zaborów – „walkę bezpośrednią” (zbrojną) i „walkę pośrednią” (inne formy przeciwstawiania się zaborcy) 	<ul style="list-style-type: none"> zna i wyjaśnia pojęcia: <i>insurekcja, międzynarodowe uznanie państwa, Sejm Ustawodawczy, sztafeta pokoleń</i>; omawia na przykładach różne formy działań patriotycznych i niepodległościowych podejmowanych przez Polaków w okresie zaborów (walka zbrojna, dyplomacja, nurt „ku pokrzepieniu serc”, strajk szkolny, praca organiczna i in.); omawia federacyjną i inkorporacyjną koncepcję granicy wschodniej II RP; omawia główne postanowienia konstytucji marcowej z 1921 r. 	<ul style="list-style-type: none"> na przykładzie II Rzeczypospolitej wyjaśnia znaczenie procesów kształtowania się granic państwowych i konstytuowania się państwa; wyjaśnia pojęcie <i>suwerenność narodu (ludu)</i> 	<ul style="list-style-type: none"> rozumie znaczenie związków międzypokoleniowych (w rodzinach, w grupach społecznych) dla kultywowania idei niepodległej Rzeczypospolitej w czasie zaborów; uzasadnia, że ustrój Polski odrodzonej po 1918 r. opierał się na zasadzie suwerenności narodu; wyjaśnia, na czym polega demokracja w wersji liberalnej (jako polityczny wyraz suwerenności ludu) 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia wpływ związków międzypokoleniowych (w rodzinach, w grupach społecznych) dla kultywowania idei niepodległej Rzeczypospolitej w czasie zaborów

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak

<p>6. Od I do II wojny światowej</p>	<ul style="list-style-type: none"> • zna postanowienia konferencji w Wersalu; • zna główne treści orędzia (tzw. 14 punktów) prezydenta Wilsona; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>konferencja pokojowa, system wersalski, Liga Narodów, Anschluss Austrii, konferencja monachijska, pakt Ribbentrop–Mołotow</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie utrzymywania pokoju w stosunkach międzynarodowych; • omawia działalność Ligi Narodów; • prezentuje przyczyny upadku ładu wersalskiego; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>demilitaryzacja, układ w Rapallo, pakt reński, remilitaryzacja</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, dlaczego po Wielkiej Wojnie twórcy nowego ładu światowego dążyli do tworzenia państw narodowych; • omawia etapy upadku ładu wersalskiego; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>racja stanu, izolacjonizm</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia zagrożenia wynikające z izolacji państw na arenie międzynarodowej na przykładzie Republiki Weimarskiej i ZSRS; • ocenia działalność Ligi Narodów; • omawia przyczyny niepowodzenia wielkiego projektu, jakim była Liga Narodów 	<ul style="list-style-type: none"> • na wybranych przykładach ocenia to, w jaki sposób państwa europejskie w okresie międzywojennym realizowały swoją rację stanu; • na podstawie wiedzy o współczesnym świecie wyjaśnia, jakie znaczenie w polityce międzynarodowej mają organizacje powołane w celu utrzymania pokoju
<p>7. Dwudziestowieczne totalitaryzmy</p>	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia dwudziestowieczne totalitaryzmy: komunizm (w ZSRS), faszyzm (we Włoszech), nazizm (w Niemczech); • wymienia wodzów dwudziestowiecznych państw / ruchów totalitaryzmów (Józef Stalin, Benito Mussolini, Adolf Hitler); • wymienia podobieństwa i różnice między dwudziestowiecznymi totalitaryzmami; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>totalitaryzm, komunizm, tzw. rewolucja październikowa, GUŁAG,</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • zestawia główne cechy dwudziestowiecznych totalitaryzmów (komunizm, faszyzm, nazizm); • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>dyktatura, kolektywizacja rolnictwa, centralne zarządzanie, klasa społeczna, Wielkie Włochy, ustawy norymberskie</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje dwudziestowieczne totalitaryzmy (komunizm, faszyzm, nazizm); • przedstawia, sposoby „wychowywania nowego obywatela” w państwach totalitarnych; • opisuje ograniczenia wolności i praw obywatelskich w państwach totalitarnych 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje odmienności ustrojów państw demokratycznych i totalitarnych; • wyjaśnia relację państwo–obywatel w systemach totalitarnych; • omawia, w jaki sposób ideologie totalitarne odnoszą się do koncepcji dobra wspólnego (<i>bonum commune</i>) i jak je definiują 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia relacje społeczne w różnych państwach, wykorzystując wiedzę o różnicach między demokracją i totalitaryzmem; • omawia rolę, jaką w kształtowaniu się totalitaryzmów pierwszej połowy XX w. odegrały idee nacjonalizmu i szowinizmu lub internacjonalizmu

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak

	<p>łagry, faszyzm, marsz na Rzym, nazizm, Narodowosocjalistyczna Niemiecka Partia Robotników (NSDAP), obozy koncentracyjne, III Rzesza, wódz (Duce, Führer)</p>				
II. Świat i Polska w latach 1945–1956					
<p>8. Podstawy nowego porządku Europy i świata po II wojnie światowej</p>	<ul style="list-style-type: none"> zna postanowienia konferencji wielkiej trójki; wymienia cele dziania ONZ na podstawie preambuły <i>Karty Narodów Zjednoczonych</i> (tekst w podręczniku); zna i wyjaśnia pojęcia: <i>koalicja antyhitlerowska, konferencje wielkiej trójki</i> 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, jakie motywy swego działania deklarowali sygnatariusze <i>Karty atlantyckiej</i> i jaką wizję powojennego świata prezentował ten dokument; dzieli cele działania ONZ na następujące kategorie: stosunki i bezpieczeństwo międzynarodowe, kwestie społeczne, kwestie gospodarcze (na podstawie preambuły <i>Karty Narodów Zjednoczonych</i> – tekst w podręczniku); zna i wyjaśnia pojęcia: <i>sowiecka strefa wpływów, Karta atlantycka, Deklaracja Narodów Zjednoczonych, Organizacja Narodów Zjednoczonych (ONZ)</i> 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia wydarzenia historyczne, do których odwołuje się <i>Karta Narodów Zjednoczonych</i> (tekst w podręczniku); zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Karta Narodów Zjednoczonych, Rada Bezpieczeństwa ONZ, organizacje wyspecjalizowane ONZ</i>; omawia strukturę ONZ (główne organy i wybrane organizacje wyspecjalizowane) 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje cele misji pokojowych ONZ, odwołuje się do przykładów; ocenia mocne i słabe strony funkcjonowania ONZ; ocenia działania Polski w ramach ONZ, wskazuje konkretne inicjatywy; wyjaśnia brak przedstawiciela polskiego rządu i flagi na konferencji założycielskiej ONZ, mimo że Polska jest uznawana za jeden z krajów założycielskich (członków pierwotnych) tej organizacji 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia, czy ustalenia wielkiej trójki opierały się na koncepcji dobra wspólnego czy na racji stanu mocarstw; samodzielnie szuka informacji i odpowiada na pytanie, w jaki sposób Polak, Artur Rubinstein, symbolicznie zaakcentował obecność Polski na konferencji założycielskiej ONZ; przygotowuje prezentację na temat działalności wybranej organizacji wyspecjalizowanej ONZ

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak

<p>9. Zakończenie II wojny światowej oraz jej społeczne i prawne dziedzictwo</p>	<ul style="list-style-type: none"> zna i wyjaśnia pojęcia: <i>wojna, wypowiedzenie wojny, rozejm, zawieszenie broni, kapitulacja</i>; wymienia przykłady dziedzictwa społecznego i prawnego II wojny światowej (np. zniszczenia zabudowy, zmiany na mapach politycznych, ludobójstwo, straty kulturowe itp.) 	<ul style="list-style-type: none"> omawia elementy składające się na społeczne dziedzictwo II wojny światowej; wie, który sąd / trybunał jako pierwszy zastosował prawną konstrukcję zbrodni przeciwko ludzkości; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>wojna totalna, pokój (traktat pokojowy), rozejm, zawieszenie broni, (bezwarunkowa kapitulacja), deportacja, czystka etniczna, zbrodnia przeciwko ludzkości, genocide (ludobójstwo), zbrodnie wojenne, zniszczenia wojenne, straty wojenne</i> 	<ul style="list-style-type: none"> omawia dziedzictwo II wojny światowej w wymiarze: politycznym, prawnym, społecznym, ekonomicznym i kulturowym, odwołuje się do konkretnych przykładów; zna postać Rafała Lemkina – prawnika, który zdefiniował pojęcie <i>genocide</i>; omawia różnice między terminami prawnymi: <i>zbrodnia przeciwko ludzkości i zbrodnia wojenna</i> 	<ul style="list-style-type: none"> na wybranych przykładach charakteryzuje konsekwencje polityczne, społeczne, ekonomiczne i kulturowe II wojny światowej; charakteryzuje decyzje podjęte przez zwycięskie mocarstwa w stosunku do pokonanych Niemiec, posługuje się konkretnymi przykładami działań (m.in. reparacje, procesy zbrodniarzy nazistowskich) 	<ul style="list-style-type: none"> analizuje i ocenia wpływ II wojny światowej na powojenne społeczeństwo polskie; ocenia decyzje podjęte przez zwycięskie mocarstwa w stosunku do pokonanych Niemiec, posługuje się konkretnymi przykładami działań (m.in. reparacje, procesy zbrodniarzy nazistowskich); znajduje informacje o współczesnych przykładach odzyskiwania dzieł kultury zagrabionych w czasie II wojny światowej
<p>10. Powstanie bloku wschodniego</p>	<ul style="list-style-type: none"> wymienia państwa bloku wschodniego; wyjaśnia genezę i znaczenie pojęcia <i>żelazna kurtyna</i>; zna i wyjaśnia pojęcie <i>blok wschodni</i>; wymienia kierunki migracji ludności polskiej po II wojnie światowej 	<ul style="list-style-type: none"> omawia powojenne migracje w Europie Środkowo-Wschodniej; przedstawia zmiany struktury narodowościowej Polski w konsekwencji II wojny światowej oraz powojennych przesunięć granic i migracji; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>repatriacja, reemigracja, finlandyzacja, sowietyzacja, Kominform, Rada</i> 	<ul style="list-style-type: none"> prezentuje metody i etapy zniewalania państw Europy Środkowo-Wschodniej przez ZSRS 	<ul style="list-style-type: none"> omawia na przykładach proces sowietyzacji Europy Środkowo-Wschodniej; analizuje zmiany w składzie narodowościowym polskiego społeczeństwa po II wojnie światowej, wskazuje przyczyny i skutki 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia rolę Kominformu i RWPG w procesie konsolidacji bloku wschodniego

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak

		<i>Wzajemnej Pomocy Gospodarczej (RWPG), taktyka salami, Apel sztokholmski</i>			
11. Ustanowienie władzy komunistycznej w Polsce	<ul style="list-style-type: none"> zna i wyjaśnia pojęcia: <i>linia Curzona, Manifest PKWN</i>; potrafi rozwinąć skróty: PSL (Polskie Stronnictwo Ludowe), PRL (Polska Rzeczpospolita Ludowa), KRN (Krajowa Rada Narodowa), PKWN (Polski Komitet Wyzwolenia Narodowego), TRJN (Tymczasowy Rząd Jedności Narodowej), PPR (Polska Partia Robotnicza), PZPR (Polska Zjednoczona Partia Robotnicza), MBP (Ministerstwo Bezpieczeństwa Publicznego), UB (Urząd Bezpieczeństwa), MO (Milicja Obywatelska), KBW (Korpus Bezpieczeństwa Wewnętrznego); wie, kim były wymienione postacie, i omawia ich historyczną rolę: Bolesław Bierut, Władysław Gomułka 	<ul style="list-style-type: none"> rozumie i omawia rolę <i>Konstytucji PRL z 1952 r.</i> jako narzędzia sowyetyzacji Polski; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>mit założycielski, proces szesnastu, referendum, tzw. referendum ludowe, demokracja ludowa</i>; wie, kim były wymienione postacie, i omawia ich historyczną rolę: Leopold Okulicki, Kazimierz Pużak, Jan Jankowski 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia pojęcie <i>okupacja przez przedstawiciela</i> na przykładzie modelu kontroli Polski Ludowej przez Związek Sowiecki; prezentuje politykę polskich ośrodków władzy w kraju i na emigracji po II wojnie światowej; zna i wyjaśnia pojęcie <i>nowomowa</i>; potrafi rozwinąć skróty i omówić znaczenie organów władzy, partii lub służb: KRN (Krajowa Rada Narodowa), PKWN (Polski Komitet Wyzwolenia Narodowego), TRJN (Tymczasowy Rząd Jedności Narodowej), PPR (Polska Partia Robotnicza), PZPR (Polska Zjednoczona Partia Robotnicza), MBP (Ministerstwo Bezpieczeństwa Publicznego), UB (Urząd Bezpieczeństwa), MO (Milicja Obywatelska), KBW 	<ul style="list-style-type: none"> omawia, z wykorzystaniem swojej wiedzy o państwie i jego atrybutach, problem niepodległości Polski oraz sytuację polskiej państwowości po 1945 r.; omawia wpływ systemu totalitarnego (terror, propaganda, gospodarka planowa, rządy monopartyjne) na jednostkę; charakteryzuje <i>Konstytucję PRL z 1952 r.</i>, jej określenie suwerena („lud pracujący”), a także jej charakter propagandowy i fasadowość w stosunku do realnych rządów PZPR 	<ul style="list-style-type: none"> na konkretnych przykładach z historii powojennej Polski udowadnia, że „demokracja ludowa” była w istocie zaprzeczeniem demokracji; odwołując się do poszczególnych atrybutów państwa, ocenia, czy PRL można uznać za państwo w rozumieniu definicji Jellinka oraz konwencji z Montevideo (na podstawie treści tematu <i>Państwo</i> w podręczniku)

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak

			(Korpus Bezpieczeństwa Wewnętrznego); • wie, kim były wymienione postacie, i omawia ich historyczną rolę: Konstanty Rokossowski, Stanisław Mikołajczyk		
12. Druga okupacja sowiecka w Polsce – legalna opozycja i opór zbrojny	<ul style="list-style-type: none"> wymienia formy oporu społeczeństwa polskiego wobec sowietyzacji państwa, w tym walkę zbrojną i legalną opozycję polityczną; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>bezpieka, zbrojne podziemie antykomunistyczne (niepodległościowe), Żołnierze Niezłomni (Wyklęci)</i> 	<ul style="list-style-type: none"> omawia formy oporu polskiego społeczeństwa wobec sowietyzacji państwa; zna i omawia działania Żołnierzy Niezłomnych, m.in. rtm. Witolda Pileckiego, ppłk. Łukasza Cieplińskiego, Danuty Siedzikówny „Inki”; zna i wyjaśnia pojęcie <i>druga okupacja sowiecka</i> zna i potrafi rozwinąć skrót lub kryptonimy: <i>NIE (organizacja „Niepodległość”), DSZ (Delegatura Sił Zbrojnych na Kraj), „WiN” (Zrzeszenie „Wolność i Niezawisłość”), NZW (Narodowy Związek Wojskowy)</i> 	<ul style="list-style-type: none"> w kontekstach powstańczej walki Żołnierzy Niezłomnych (rtm. Witold Pilecki, ppłk Łukasz Ciepliński, Danuta Siedzikówna „Inka”) omawia przykłady wierności zasadom i męstwa różnych postaci wobec prześladowców 	<ul style="list-style-type: none"> na przykładach wskazuje zakres działań Żołnierzy Niezłomnych 	<ul style="list-style-type: none"> przygotowuje materiał poświęcony wybranemu Żołnierzowi Wyklętemu i w wybranej przez siebie formie prezentuje materiał podczas lekcji; przygotowuje scenariusz działań związanych z Dniem Pamięci o Żołnierzach Wyklętych (może zaproponować np. włączenie się w obchody państwowe lub / i w oficjalne obchody organizowane lokalnie, spotkania ze świadkami historii, słuchanie piosenek upamiętniających Żołnierzy Wyklętych, projekcję filmu i dyskusję)
13. Powojenna odbudowa Europy Zachodniej i kwestia niemiecka	<ul style="list-style-type: none"> wymienia państwa, które uzyskały swoje strefy okupacyjne w powojennych Niemczech i w Berlinie; wymienia zasady określone wspólnym 	<ul style="list-style-type: none"> omawia główne założenia społecznej gospodarki rynkowej, która legła u podstaw niemieckiego „cudu gospodarczego”; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>4D</i> 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia znaczenie planu Marshalla; wyjaśnia, czym był „cud gospodarczy” w RFN; omawia proces kształtowania się dwóch 	<ul style="list-style-type: none"> stosuje swoją wiedzę o związkach państw i pokrewieństwie narodów do charakterystyki początków integracji europejskiej na polu 	<ul style="list-style-type: none"> na podstawie samodzielnie zebranych informacji analizuje wpływ planu Marshalla na rozprzestrzenianie się amerykańskich wzorców

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak

	<p>mianem 4D;</p> <ul style="list-style-type: none"> • zna i potrafi rozwinąć skróty: NRD (Niemiecka Republika Demokratyczna), RFN (Republika Federalna Niemiec) 	<p>(denazyfikacja, demilitaryzacja, dekartelizacja / demonopolizacja, demokracja), Bizonia, Trizonia, plan Marshalla (Europejski Program Odbudowy), niemiecki „cud gospodarczy”, blokada Berlina, Organizacja Europejskiej Współpracy Gospodarczej (OEEC);</p> <ul style="list-style-type: none"> • wie, kim były wymienione postacie, i omawia ich historyczną rolę: George Marshall, Konrad Adenauer 	<p>państw niemieckich;</p> <ul style="list-style-type: none"> • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>chrześcijańska demokracja (chadecja), społeczna gospodarka rynkowa;</i> • wie, kim był Ludwig Erhard i omawia jego historyczną rolę 	<p>gospodarczym i politycznym, ze wskazaniem jej głównych powodów politycznych (obawa przed ekspansją sowiecką, przygotowanie się na odbiór amerykańskiej pomocy w ramach planu Marshalla);</p> <ul style="list-style-type: none"> • po analizie artykułu <i>Rząd polski na polecenie władz sowieckich odrzucił propozycję udziału w Planie Marshalla</i> autorstwa Pawła Cichockiego (tekst w podręczniku) odpowiada na pytanie, jakie mogłyby być skutki przystąpienia Polski do planu Marshalla; • wyjaśnia, dlaczego Stalin nie zgodził się na udział ZSRS i innych krajów bloku wschodniego w planie Marshalla, wskazuje dwie przyczyny 	<p>kulturowych w Europie Zachodniej;</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, dlaczego ideologia chrześcijańskiej demokracji stała w zdecydowanej opozycji wobec ustrojów totalitarnych, w odpowiedzi odwołuje się do trzech wybranych założeń ideowych chadecji
<p>14. Początki zimnej wojny</p>	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia genezę i znaczenie pojęcia <i>zimna wojna</i>; • zna cele powstania NATO i Układu Warszawskiego; • wymienia państwa członkowskie Układu Warszawskiego; • nazywa różne aspekty 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia znaczenie powstania NATO i Układu Warszawskiego; • omawia założenia doktryny Trumana; • wymienia państwa satelickie ZSRS; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>doktryna Trumana, doktryna</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje znaczenie powstania NATO i Układu Warszawskiego dla Europy i świata; • omawia związek doktryny Trumana i polityki (doktryny) powstrzymywania; • omawia proces 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje wojnę koreańską jako ważny przejaw zimnowojennej konfrontacji mocarstw; • ocenia skutki konfrontacji mocarstw w Korei; • wyjaśnia, jak wyprodukowanie własnej broni atomowej przez 	<ul style="list-style-type: none"> • ocenia skuteczność działania ONZ (realizację jej podstawowych celów) w odniesieniu do wojny koreańskiej; • analizuje zmiany polityki Albanii wobec sojuszu państw bloku wschodniego (Układu Warszawskiego);

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak

	<p>zimnej wojny (rywalizacja gospodarcza, wyścig zbrojeń, wojna zastępcza);</p> <ul style="list-style-type: none"> • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>supermocarstwo, państwo satelickie, wyścig zbrojeń, dwubiegunowy układ sił, NATO, Układ Warszawski</i>; • potrafi rozwinąć skrót: NATO (<i>North Atlantic Treaty Organization</i>, Organizacja Traktatu Północnoatlantyckiego, Sojusz Północnoatlantycki) 	<p>(<i>polityka</i>) <i>powstrzymania, wojna zastępcza</i>;</p> <ul style="list-style-type: none"> • wie, kim był Kim Ir Sen, i omawia jego historyczną rolę 	<p>kształtowania się dwóch państw koreańskich</p>	<p>Sowietów wpłynęło na rywalizację USA–ZSRS</p>	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia i ocenia dzisiejszą sytuację polityczną na Półwyspie Koreańskim jako następstwo zimnowojennej rywalizacji mocarstw; • na podstawie samodzielnie zebranych informacji przedstawia, w jaki sposób Sowietci weszli w posiadanie broni jądrowej
<p>15. Terror i przebudowa gospodarki w Polsce w latach 1944–1956</p>	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje kierunki migracji ludności polskiej po II wojnie światowej; • zna i rozumie pojęcie „<i>wróg ludu</i>”; • potrafi rozwinąć skrót PGR (Państwowe Gospodarstwo Rolne) i wyjaśnić znaczenie tego terminu; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>reforma rolna, kolektywizacja rolnictwa, rolnicza spółdzielnia produkcyjna, centralne planowanie, reglamentacja towarów, kułak, współzawodnictwo pracy</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia kierunki migracji ludności polskiej po II wojnie światowej; • wyjaśnia, kogo w Polsce Ludowej władze uważały za „<i>wrogów ludu</i>”; • wyjaśnia pojęcie <i>warstwa społeczna</i> i podaje przykłady warstw społecznych, które można wyróżnić w odniesieniu do różnych epok historycznych; • przedstawia przyczyny reformy rolnej i kolektywizacji rolnictwa w Polsce w latach 40. XX w.; • wyjaśnia, na czym polegała wprowadzona przez komunistyczne władze 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje zmiany, jakie zaszły w strukturze społeczeństwa polskiego po II wojnie światowej; • przedstawia postawy i zachowania, które mogły kwalifikować człowieka do kategorii „<i>wrogów ludu</i>”; • nazywa warstwy społeczne, które w Polsce Ludowej były z założenia traktowane przez władze jako wrogie; • omawia społeczne i gospodarcze następstwa industrializacji prowadzonej przez komunistyczne władze Polski w latach 40. i 50. XX w.; 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje warstwy społeczne, które były w Polsce Ludowej z założenia traktowane przez władze jako wrogie i podaje powody tej wrogości; • ocenia społeczne i gospodarcze skutki industrializacji prowadzonej przez komunistyczne władze polskie w latach 40. i 50. XX w. (wskazuje pozytywne i negatywne następstwa) 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, jakie były przyczyny oporu polskich chłopów wobec kolektywizacji rolnictwa (w uzasadnieniu bierze pod uwagę m.in. wcześniejsze zmiany w rolnictwie); • analizuje i ocenia Obławę Augustowską jako zbrodnię przeciwko ludzkości; • uzasadnia, dlaczego Obławę Augustowską określa się mianem <i>małego Katynia</i>

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak

		<p>gospodarka planowa;</p> <ul style="list-style-type: none"> • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Obława Augustowska, nacjonalizacja przemysłu, industrializacja, bitwa o handel, warstwa społeczna, stachanowiec</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia przyczyny i konsekwencje reformy rolnej i kolektywizacji rolnictwa w Polsce w latach 40. i 50. XX w.; • charakteryzuje na przykładach powojenną odbudowę kraju oraz procesy urbanizacji i industrializacji 		
<p>16. Polska w latach 1944–1956 – życie społeczne</p>	<ul style="list-style-type: none"> • nazywa formy działania komunistycznych władz mające na celu stworzenie „nowego społeczeństwa”; • zna cel powstania Głównego Urzędu Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>cenzura (Główny Urząd Kontroli Prasy, Publikacji i Widowisk), Ziemia Zachodnie i Północne (tzw. Ziemia Odzyskane), szabrownicy</i>; • zna zadania cenzury w Polsce Ludowej; • potrafi rozwinąć skróty: ZHP (Związek Harcerstwa Polskiego), ZMP (Związek Młodzieży Polskiej), OH ZMP (Organizacja Harcerska ZMP) 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia formy działania komunistycznych władz mające na celu stworzenie „nowego społeczeństwa” (propaganda, indoktrynacja); • omawia cele organizacji młodzieżowych (ZHP, ZMP, OH ZMP); • wyjaśnia, jak funkcjonowała cenzura w powojennej Polsce i jakie były cele jej działania; • wymienia cechy twórczości reprezentującej nurt socrealizmu; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>propaganda, indoktrynacja, socrealizm</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • na konkretnych przykładach przedstawia działania komunistycznych władz mające na celu stworzenia „nowego społeczeństwa”; • omawia działania organizacji młodzieżowych (ZHP, ZMP, OH ZMP); • omawia formy indoktrynacji stosowane w zakładach pracy; • na przykładach przedstawia formy indoktrynacji w systemie edukacji; • podaje przykłady dzieł twórców zaangażowanych w socrealizm (architektura, literatura); • nazywa różne postawy twórców wobec narzucanego wzorca 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia system indoktrynacji, za pomocą którego komunistyczne władze starały się kształtować młodych obywateli; • ocenia skutki działań indoktrynacyjnych władz Polski Ludowej w sferze edukacji; • ocenia działania organizacji młodzieżowych (ZMP, OH ZMP) w procesie tworzenia „nowego społeczeństwa”; • na przykładach omawia sztukę socrealistyczną jako narzędzie propagandy komunistycznych władz Polski; • ocenia postawy ludzi kultury wobec narzuconego wzorca socrealizmu (podaje 	<ul style="list-style-type: none"> • przypomina sobie historię poszczególnych obszarów wchodzących w skład tzw. Ziemi Odzyskanych i ocenia zasadność stosowania takiej nazwy po 1945 r. (w uzasadnieniu odwołuje się do argumentów historycznych); • porównuje system wartości wpajany młodzieży w czasach Polski Ludowej z wartościami przekazywanymi współczesnej młodzieży w III Rzeczypospolitej

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak

			<p>socrealistycznego;</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia problemy społeczne i gospodarcze, które wiązały się z włączeniem do Polski Ziemi Zachodnich i Północnych; • omawia próby tworzenia tajnych organizacji młodzieżowych przeciwstawiających się komunistycznej indoktrynacji 	<p>przykłady twórców z różnych dziedzin kultury)</p>	
<p>17. Prześladowania religijne w bloku wschodnim</p>	<ul style="list-style-type: none"> • nazywa sposoby walki reżimu PRL z Kościołem katolickim (aresztowanie i uwięzienie prymasa Wyszyńskiego, polityka rozdziału Kościoła od państwa, odgórna laicyzacja itd.); • wymienia formy represji stosowane przez komunistyczne władze wobec Kościoła katolickiego w państwach bloku wschodniego; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>ateizacja, Kościół, Stolica Apostolska</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia stosunek bolszewików do religii; • omawia sposoby walki władz Polski Ludowej z Kościołem katolickim (aresztowanie i uwięzienie prymasa Wyszyńskiego, polityka rozdziału Kościoła od państwa, odgórna laicyzacja itd.); • wyjaśnia problemy, przed którymi stanął Kościół katolicki w Polsce w związku z powojennymi zmianami granic i przesiedleniami ludności; • wie, kim był prymas Stefan Wyszyński, omawia jego historyczną rolę; • zna i wyjaśnia pojęcia: 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia przyczyny walki z religią w ZSRS; • przedstawia działania komunistów mające na celu pozyskanie Kościoła dla polityki władz Polski Ludowej; • wie, kim były wymienione postacie, i omawia ich historyczną rolę: prymas József Mindszenty, bp Antoni Baraniak, bp Czesław Kaczmarek; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>proces kurii krakowskiej, „księża patrioci”</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia ideologiczne uzasadnienie walki władz państw komunistycznych z religią; • omawia formy walki z religią w komunistycznych państwach Europy Środkowej i Wschodniej; • przedstawia stosunek władz komunistycznych w Polsce do Kościoła katolickiego; • omawia postawę prymasa Stefana Wyszyńskiego (<i>Non possumus!</i>, internowanie w latach 1953–1956) jako przykład wierności zasadom i męstwa wobec prześladowców; • wyjaśnia, dlaczego władze 	<ul style="list-style-type: none"> • analizuje i ocenia działania władz komunistycznych zmierzające do osłabienia zależności lokalnych Kościołów katolickich od Stolicy Apostolskiej

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak

		<i>związek wyznaniowy, konkordat</i>		komunistyczne przywiązywały dużą wagę do walki z wpływami Kościołów w sferze szkolnictwa i wychowania młodzieży	
18. Azja po II wojnie światowej	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje cel powstania Międzynarodowego Trybunału Wojskowego dla Dalekiego Wschodu; wie, kto powołał Międzynarodowy Trybunał Wojskowy dla Dalekiego Wschodu; wymienia podstawowe zasady syjonizmu; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>wielki skok, bierny opór</i>; wie, kim były wymienione postacie, i omawia ich historyczną rolę: Mahatma Gandhi, Mao Zedong 	<ul style="list-style-type: none"> omawia przemiany, które zaszły w Japonii po II wojnie światowej (w tym podpisanie traktatu pokojowego z USA i przyjęcie Japonii do ONZ); omawia proces przejęcia władzy w Chinach przez komunistów; omawia podstawowe zasady syjonizmu; omawia genezę państwa Izrael; charakteryzuje genezę i zasady islamizmu; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>demilitaryzacja, decentralizacja, Międzynarodowy Trybunał Wojskowy dla Dalekiego Wschodu, syjonizm, islamizm, konflikt bliskowschodni, dekolonizacja</i>; wie, kim był Chiang Kai-shek, i omawia jego historyczną rolę 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje rządy Mao Zedonga (zwraca szczególną uwagę na zbrodnie ludobójstwa, prześladowania religijne); charakteryzuje odmienność gospodarczo-polityczną Bliskiego i Dalekiego Wschodu; wskazuje główne etapy procesu dekolonizacji 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia znaczenie przyjęcia Japonii do ONZ w 1956 r.; przedstawia wewnętrzne i międzynarodowe konsekwencje przejęcia władzy w Chinach przez komunistów; przedstawia znaczenie powstania państwa Izrael dla sytuacji na Bliskim Wschodzie i polityki międzynarodowej; omawia konsekwencje procesu dekolonizacji 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia główne czynniki determinujące współczesną historię: Japonii, Chin, Indii, Pakistanu oraz Izraela; ocenia rolę Mahatmy Gandhiego w procesie dekolonizacji Indii

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak

III. Świat i Polska w latach 1956–1970					
<p>19. Destalinizacja w bloku wschodnim</p>	<ul style="list-style-type: none"> wymienia przejawy odwilży w polityce ZSRS po śmierci Józefa Stalina; wie, kto przejął władzę w ZSRS po śmierci Józefa Stalina; wymienia przyczyny wystąpień w 1953 r. w Pilźnie; wymienia przyczyny wystąpień w 1953 r. w Berlinie (NRD); zna i wyjaśnia pojęcia: <i>destalinizacja, odwilż, tajny referat Chruszczowa, kult jednostki</i>; wie, kim był Nikita Chruszczow, i omawia jego historyczną rolę; zna i potrafi rozwinąć skróty: MSW (Ministerstwo Spraw Wewnętrznych), SB (Służba Bezpieczeństwa) 	<ul style="list-style-type: none"> przestawia reakcje na śmierć Stalina w krajach bloku wschodniego; omawia proces destalinizacji w bloku wschodnim; omawia przebieg wystąpień w Pilźnie w 1953 r.; omawia przebieg wydarzeń w Berlinie (NRD) w 1953 r.; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Radio Wolna Europa (RWE), powstanie czerwcowe (berlińskie)</i> 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje opór społeczeństw Europy Środkowej wobec komunizmu na przykładzie wystąpień i powstań antykomunistycznych w Pilźnie i w Berlinie (1953 r.); omawia rolę RWE w procesie zmian zachodzących w PRL w połowie lat 50. XX w.; potrafi krytycznie przeanalizować tajny referat Chruszczowa 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje proces destalinizacji i wskazuje jego ograniczenia (na podstawie głównych tez tajnego referatu Chruszczowa z 1956 r.); omawia skutki tajnego referatu Chruszczowa dla państw bloku wschodniego; wie, kim był Józef Światło, i omawia jego historyczną rolę 	<ul style="list-style-type: none"> analizuje i ocenia wpływ procesu destalinizacji na obywateli państw bloku wschodniego; ocenia rolę ucieczki Józefa Światły oraz audycji RWE <i>Za kulisami bezpieki i partii</i> dla procesu destalinizacji w Polsce; przygotowuje prezentację na temat roli, jaką odegrały RWE i inne polskojęzyczne radiostacje działające na Zachodzie w kształtowaniu poglądów i postaw Polaków w okresie PRL
<p>20. Rok 1956 w Polsce i na Węgrzech</p>	<ul style="list-style-type: none"> wymienia przyczyny wystąpień społecznych w 1956 r. w Polsce; wymienia przejawy popaździernikowej odwilży w Polsce; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Insurekcja Poznańska</i> 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, na czym polegał przełom 1956 r. w Polsce i wskazuje jego najważniejsze etapy (Poznański Czerwiec, powrót Gomułki do władzy); zna i wyjaśnia pojęcie <i>polska droga do socjalizmu</i>; 	<ul style="list-style-type: none"> omawia nastroje i nadzieje polskiego społeczeństwa w 1956 r.; porównuje przyczyny i przebieg wydarzeń w Pilźnie i Berlinie w 1953 r. oraz w Poznaniu i na Węgrzech w 1956 r.; 	<ul style="list-style-type: none"> porównuje skutki wydarzeń w Pilźnie i Berlinie w 1953 r. oraz w Poznaniu i na Węgrzech w 1956 r.; ocenia znaczenie śmierci Bolesława Bieruta oraz wyboru Władysława Gomułki na I sekretarza 	<ul style="list-style-type: none"> analizuje przyczyny decyzji Władysława Gomułki o uwolnieniu i powrocie do Warszawy prymasa Stefana Wyszyńskiego, ocenia znaczenie tego faktu; analizuje procedurę tzw. głosowania bez skreśleń

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak

	<p>(<i>Powstanie Poznańskie, Poznański Czerwiec, puławianie, natolińczycy, Polski Październik, odwilż popaździernikowa, powstanie węgierskie;</i>)</p> <ul style="list-style-type: none"> • wie, kim były wymienione postacie, i omawia ich historyczną rolę: Józef Cyrankiewicz, Władysław Gomułka, Imre Nagy 	<ul style="list-style-type: none"> • wie, kim był János Kádár, i omawia jego historyczną rolę 	<ul style="list-style-type: none"> • zna i wyjaśnia pojęcia: „<i>socjalizm z ludzką twarzą</i>”, <i>głosowanie bez skreśleń</i> 	<p>PZPR dla przemian w Polsce</p>	<p>i uzasadnia, że było ono narzędziem manipulacji władz Polski Ludowej;</p> <ul style="list-style-type: none"> • ocenia, czy powstanie węgierskie z 1956 r. można określić mianem rewolucji
<p>21. Konfrontacja milenijna – państwo i Kościół w Polsce na przełomie lat 50. i 60. XX w.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia trzy działania władz PRL stanowiące reakcję na obchody milenijne organizowane przez Kościół katolicki w Polsce; • wskazuje w treści listu biskupów polskich do biskupów niemieckich fragmenty, które mogły być wykorzystywane do atakowania polskich biskupów (tekst zamieszczony w podręczniku); • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Milenium Chrztu Polski, Tysiąclecie Państwa Polskiego;</i> • wie, kim był prymas Stefan Wyszyński, i omawia jego historyczną rolę 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, na czym polegał przełom 1956 r. w Polsce, wskazuje jego najważniejsze etapy, zwraca uwagę na Jasnogórskie Śluby Narodu i uwolnienie prymasa Stefana Wyszyńskiego; • przedstawia stanowisko polskich biskupów w sprawie granicy polsko-niemieckiej na podstawie analizy fragmentu listu biskupów polskich do biskupów niemieckich (tekst w podręczniku); • wskazuje etapy konfrontacji pomiędzy komunistyczną władzą a Kościołem katolickim w okresie przygotowań do obchodów Milenium Chrztu Polski; 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje sposoby walki reżimu PRL z Kościołem w latach 60.; • omawia znaczenie listu biskupów polskich do biskupów niemieckich; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>akcja dekrucyfikacyjna, peregrynacja, inwigilacja, Koło Poselskie „Znak”, Klub Inteligencji Katolickiej</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • ocenia rolę Kościoła katolickiego w historii państwa polskiego w latach 50. i 60. XX w.; • wyjaśnia znaczenie ideowo-moralne duszpasterskiego programu prymasa Stefana Wyszyńskiego (Jasnogórskie Śluby Narodu, Wielka Nowenna, obchody milenijne); • wyjaśnia znaczenie konfrontacji pomiędzy komunistyczną władzą a Kościołem katolickim w okresie przygotowań do obchodów Milenium Chrztu Polski i Tysiąclecia Państwa Polskiego; • ocenia, znaczenie peregrynacji kopii obrazu 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia nawiązania Jasnogórskich Ślubów Narodu Polskiego do złożonych 300 lat wcześniej ślubów lwowskich Jana Kazimierza

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak

		<ul style="list-style-type: none"> • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Jasnogórskie Śluby Narodu Polskiego, Wielka Nowenna, Milenium Chrztu Polski, Tysiąclecie Państwa Polskiego, list biskupów polskich do biskupów niemieckich, konflikt (konfrontacja) milenijna;</i> • wie, kim był abp Karol Wojtyła, i omawia jego historyczną rolę 		<p>Matki Boskiej Częstochowskiej po kraju dla polskiego społeczeństwa i komunistycznych władz</p>	
<p>22. Świat w okresie zimnowojennej rywalizacji lat 50. i 60. XX w.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia państwa, które dysponowały w 1945 r. największymi posiadłościami kolonialnymi na obszarach Afryki i Azji; • wie, który rok jest nazywany rokiem Afryki (1960 r.); • wymienia supermocarstwa, które odgrywały główne role w zimnowojennych zmaganiach; • wyjaśnia symbolikę muru berlińskiego; • zna i wyjaśnia pojęcie <i>Vietcong</i>; • zna i potrafi rozwinąć skrót: DRW (Demokratyczna Republika Wietnamu) 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia główne przyczyny dekolonizacji Azji i Afryki po II wojnie światowej; • wyjaśnia, dlaczego rok 1960 został nazwany rokiem Afryki; • wskazuje główne pola konfrontacji zimnowojennej lat 50. i 60. XX w.; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>II kryzys berliński, kryzys kubański;</i> • wie, kim były wymienione postacie, i omawia ich historyczną rolę: John F. Kennedy, Fidel Castro, Charles de Gaulle, Ho Chi Minh 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia przebieg II kryzysu berlińskiego; • omawia przebieg kryzysu kubańskiego; • omawia przebieg konfliktu w Indochinach; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>wojna zastępcza, samostanowienie narodów</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia główne konsekwencje dekolonizacji Azji i Afryki po II wojnie światowej; • charakteryzuje II kryzys berliński jako pole zimnowojennej konfrontacji mocarstw; • charakteryzuje kryzys kubański jako pole zimnowojennej konfrontacji mocarstw; • charakteryzuje konflikt w Indochinach jako pole zimnowojennej konfrontacji mocarstw 	<ul style="list-style-type: none"> • analizuje i wyjaśnia słowa prezydenta USA Johna Kennedy’ego: „Wszyscy wolni ludzie, gdziekolwiek żyją, są obywatelami Berlina, i tym samym ja, jako wolny człowiek, z dumą mówię »Jestem berlińczykiem«”; • analizuje wojnę indochińską i wojnę o niepodległość Algierii oraz ocenia, czy miały charakter wojen zastępczych

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak

<p>23. Bliski Wschód i Chiny w latach 50. i 60. XX w.</p>	<ul style="list-style-type: none"> na podstawie mapy zamieszczonej w podręczniku wskazuje obszary konfliktu bliskowschodniego; zna cel powstania OWP; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>rewolucja kulturalna</i> (w Chinach); zna i potrafi rozwinąć skrót: OWP (Organizacja Wyzwolenia Palestyny) 	<ul style="list-style-type: none"> zna główne etapy wojen na Bliskim Wschodzie w latach 50. i 60. XX w.; omawia politykę przywódcy Egiptu Gamala Abdela Nasera; wyjaśnia genezę problemu palestyńskiego; omawia działania OWP na arenie międzynarodowej; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>konflikt sueski, konflikt nad Ussuri, rewolucja kulturalna, maoizm</i>; wie, kim były wymienione postacie, i omawia ich historyczną rolę: Gamal Abdel Naser, Jasir Arafat 	<ul style="list-style-type: none"> omawia główne etapy wojen na Bliskim Wschodzie w latach 50. i 60. XX w.; omawia wojnę sueską; szczegółowo opisuje wojnę sześciodniową; przedstawia przyczyny i przebieg konfrontacji chińsko-sowieckiej w latach 50. i 60. XX w.; wyjaśnia, czym była chińska rewolucja kulturalna; charakteryzuje rządy Mao Zedonga (zwraca szczególną uwagę na zbrodnie ludobójstwa, prześladowania religijne, niszczenie dorobku kultury); zna i wyjaśnia pojęcia: <i>panarabizm, hunwejbini</i>; wie, kim był Dalajlama XIV, i omawia jego historyczną rolę 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia skutki wojny sueskiej; ocenia skutki wojny sześciodniowej; ocenia znaczenie uznania OWP przez Zgromadzenie Ogólne ONZ za podmiot w relacjach międzynarodowych (1974 r.); porównuje cele polityki Jasira Arafata i Gamala Abdela Nasera wobec Izraela (na podstawie tekstów źródłowych zamieszczonych w podręczniku); ocenia skutki rewolucji kulturalnej w Chinach 	<ul style="list-style-type: none"> analizuje wojny izraelsko-arabskie z lat 50. i 60. jako element zimnowojennej konfrontacji między Wschodem i Zachodem oraz ocenia, czy miały cechy wojen zastępczych; przedstawia ideologiczne uzasadnienie i konsekwencje rewolucji kulturalnej w Chinach
<p>24. Ku zjednoczonej Europie (Zachodniej)</p>	<ul style="list-style-type: none"> zna i wyjaśnia pojęcie <i>Rada Europy</i>; wie, kim były wymienione postacie, i omawia ich historyczną rolę: Robert Schuman, Jean Monnet, Paul-Henri Spaak, Konrad Adenauer; 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia pojęcia: <i>koncepcja federacyjna integracji europejskiej, koncepcja konfederacyjna integracji europejskiej, koncepcja funkcjonalistyczna integracji europejskiej, Europa ojczyzn, Europa</i> 	<ul style="list-style-type: none"> porównuje trzy koncepcje integracji europejskiej, wskazuje podobieństwa i różnice; wymienia zwolenników / autorów poszczególnych koncepcji integracji europejskiej; 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia możliwe konsekwencje realizacji każdej z koncepcji integracji europejskiej; charakteryzuje i porównuje sposób życia społeczeństw w krajach Europy 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, różnice między koncepcją państwa opiekuńczego (wdrażaną przede wszystkim przez zachodnioeuropejską socjaldemokrację) a koncepcją społecznej gospodarki rynkowej

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak

	<ul style="list-style-type: none"> • zna i potrafi rozwinąć skróty oraz omówić rolę organizacji: EWWiS (Europejska Wspólnota Węgla i Stali), ETPC (Europejski Trybunał Praw Człowieka), EWG (Europejska Wspólnota Gospodarcza), Euratom (Europejska Wspólnota Energii Atomowej), RWPG (Rada Wzajemnej Pomocy Gospodarczej); • wymienia trzy koncepcje integracji europejskiej: federacyjną, konfederacyjną, funkcjonalistyczną; • zna genezę oraz treść traktatów rzymskich z 1957 r. 	<p><i>regionów, plan Schumana, traktaty rzymskie, Wspólnoty Europejskie, państwo opiekuńcze (państwo dobrobytu), społeczna gospodarka rynkowa, socjaldemokracja, Rada Europy, Wspólnoty Europejskie;</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • omawia treść traktatów rzymskich z 1957 r.; • odwołując się do przykładów, omawia cele i metody działania EWG; • przedstawia najważniejsze założenia koncepcji państwa dobrobytu i społecznej gospodarki rynkowej; • wyjaśnia znaczenie RWPG dla gospodarki ZSRS i innych państw bloku wschodniego 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia i omawia zasady społecznej gospodarki rynkowej oraz państwa dobrobytu na przykładzie państw zachodnich w latach 60. XX w.; • opisuje i wyjaśnia, jak doszło do integracji państw zachodniej Europy oraz jakie czynniki wpłynęły na decyzje ich przywódców; • omawia, w jaki sposób integracja gospodarcza Europy Zachodniej wpłynęła na dobrobyt mieszkańców tego obszaru 	<p>Zachodniej i bloku wschodniego;</p> <ul style="list-style-type: none"> • porównuje najważniejsze założenia koncepcji państwa dobrobytu i społecznej gospodarki rynkowej; • omawia znaczenie integracji dla rozwoju Europy Zachodniej w latach 50. i 60. XX w.; • charakteryzuje kulturowo-historyczne podstawy integracji europejskiej; • stosuje swoją wiedzę o związkach państw i pokrewieństwie narodów do charakterystyki początków integracji europejskiej na polu gospodarczym i politycznym, ze wskazaniem jej głównych powodów ideowych (chrześcijański światopogląd „Ojców Założycieli”), kulturowych (bliskość narodów europejskich) oraz politycznych (obawa przed ekspansją sowiecką, rozwiązanie „problemu niemieckiego” przez integrację gospodarki RFN z innymi gospodarkami zachodnimi) 	<p>(realizowaną przez zachodniemieckich chadeków)</p>
--	--	--	--	--	---

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak

<p>25. Zmiany społeczne i kulturowe na Zachodzie w latach 50. i 60. XX w.</p>	<ul style="list-style-type: none"> wymienia nośniki kultury masowej; wymienia czynniki, które doprowadziły do powstania społeczeństwa konsumpcyjnego; opisuje wygląd i styl życia przedstawiciela subkultury hipisowskiej; wymienia miejsca wystąpień studentów na Zachodzie w 1968 r.; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>kontrkultura, pacyfizm</i> 	<ul style="list-style-type: none"> omawia przyczyny powstania kultury masowej i kultury młodzieżowej; wyjaśnia znaczenie telewizji dla rozwoju kultury masowej; omawia stosunek ruchu hipisowskiego do państwa; wymienia przyczyny wystąpień studenckich w 1968 r.; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>kultura masowa, komercjalizacja kultury, konsumpcja, kultura młodzieżowa, kontrkultura, rewolucja seksualna, ekologizm, feminizm, Maj 1968, Woodstock, hipisi, społeczeństwo konsumpcyjne</i> 	<ul style="list-style-type: none"> omawia przyczyny powstania kultury masowej i kultury młodzieżowej, wyjaśnia znaczenie telewizji dla rozwoju kultury masowej, charakteryzuje przemiany społeczno-obyczajowe określane jako „rewolucja 1968 r.”; charakteryzuje idee pacyfistyczne i podaje przykłady ich oddziaływania na postawy ludzi i politykę państw; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>neomarksizm, nowa lewica</i> 	<ul style="list-style-type: none"> omawia znaczenie ruchu hipisowskiego jako symbolu walki z powszechnie obowiązującymi normami życia społecznego; charakteryzuje ruchy pacyfistyczne; odwołując się do przykładów, omawia różnice między ekologią a ekologizmem; omawia wystąpienia studenckie na Zachodzie Europy w 1968 r. i wskazuje wspólne elementy z wystąpieniami młodzieży w Stanach Zjednoczonych; porównuje protesty młodzieżowe i ich pacyfikację w Paryżu i Meksyku w 1968 r.; wyjaśnia, dlaczego część skrajnie lewicowych (lewackich) środowisk młodzieżowych podjęła działalność terrorystyczną 	<ul style="list-style-type: none"> porównuje rewolucję kulturalną w Chinach z rewolucją kulturalną na Zachodzie; przygotowuje zajęcia poświęcone kontrkulturze lub protestom przeciwko wojnie w Wietnamie (np. w ramach Dyskusyjnego Klubu Filmowego organizuje projekcję filmu Miloša Formana <i>Hair</i>, a następnie prowadzi dyskusję nad reżyserską wizją przedstawionych w dziele problemów); przygotowuje zajęcia poświęcone muzyce lat 60. XX w. (jest liderem dyskusji, prowadzi prezentację utworów, np. Jimiego Hendrixa, Janis Joplin, kieruje wspólną analizą tekstów piosenek)
<p>26. Religia – Kościół – państwo</p>	<ul style="list-style-type: none"> zna i nazywa różne modele relacji Kościołów i związków wyznaniowych z państwem; zna główne postanowienia soboru watykańskiego II; przedstawia cel utworzenia w Polsce Urzędu 	<ul style="list-style-type: none"> podaje przykłady państw teokratycznych w różnych okresach historycznych: Egipt, Rzym, Tybet, Japonia, Watykan, Iran; podaje przykłady państw, które współcześnie 	<ul style="list-style-type: none"> omawia relacje państwo–Kościół w państwie teokratycznym (formie państwa wyznaniowego); omawia relacje państwo–Kościół w państwie wyznaniowym; 	<ul style="list-style-type: none"> omawia przemiany, które nastąpiły w Kościele katolickim w wyniku postanowień soboru watykańskiego II; wskazuje, które z decyzji soboru watykańskiego II 	<ul style="list-style-type: none"> analizuje ikonografię w podręczniku (infografika <i>Państwo a Kościół w tradycji Rzeczypospolitej</i>) i uzasadnia, że Rzeczpospolita Obojga Narodów była państwem

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak

	<p>do spraw Wyznań (1950 r.);</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazuje w <i>Konstytucji PRL</i> z 1952 r. (tekst w podręczniku) zapisy dotyczące relacji państwo–Kościół; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>państwo ateistyczne, laicyzacja, sobór powszechny</i> 	<p>reprezentują model państwa wyznaniowego (np. Arabia Saudyjska, Mauretania, Iran, Izrael, Bhutan, Mjanma);</p> <ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady państw, które wspólnie reprezentują model „przyjaznego rozdziału Kościoła od państwa” (np. Austria, Chorwacja, Hiszpania, RFN, Polska, Słowacja, Włochy); • podaje przykłady państw, które wspólnie reprezentują model państwa laickiego (np. Albania, Holandia, USA, Francja); • podaje przykłady państw współcześnie istniejących państw ateistycznych (np. reżimów komunistycznych w Korei Północnej, Wietnamie czy ChRL); • przedstawia przyczyny zwołania soboru watykańskiego II; • wymienia i omawia zjawiska społeczne, które stanowiły szczególne wyzwanie dla Kościoła katolickiego przed zwołaniem soboru 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady współczesnych państw w Europie, które spełniają częściowo kryteria państwa wyznaniowego; • podaje przykłady wyznań / Kościołów, które mają status państwowego w dzisiejszej Europie: np. Malta, Monako (państwowym wyznaniem jest katolicyzm), Grecja i Cypr (państwowym wyznaniem jest prawosławie, a w przypadku Cypru – także islam); • omawia relacje państwo–Kościół w we współczesnych reżimach komunistycznych; • określa, jakie przemiany w Kościele zainicjował sobór watykański II; • przedstawia kolejne etapy w relacjach państwo–Kościół w Polsce od połowy lat 40. do końca lat 60. XX w.; • omawia działania Kościoła katolickiego w Polsce na Ziemiach Zachodnich i Północnych; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>neutralność światopoglądowa państwa,</i> 	<p>dotyczyły relacji między Kościołem i światem;</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, na czym polegała komunistyczna polityka „rozdzielenia Kościoła od państwa”; • omawia różne modele relacji między państwem a religią we współczesnym świecie; • ocenia, czy można uznać, że w PRL ludzie wierzący byli spychani do roli obywateli drugiej kategorii, formułuje argumenty, odwołując się do konkretnych przykładów 	<p>wyznaniowym, a Kościół katolicki miał w niej status Kościoła państwowego;</p> <ul style="list-style-type: none"> • na podstawie analizy porównawczej konstytucji marcowej z 1921 r., konstytucji III RP z 1997 r. i konkordatu z 1993 r. (teksty w podręczniku) oraz znajomości realiów dzisiejszej Polski określa, jaki model stosunków państwo–Kościół obowiązywał w II Rzeczypospolitej, a jaki obowiązuje w III RP; • z punktu widzenia obywatela ocenia realizację zasady neutralności światopoglądowej przez współczesne państwo polskie
--	---	--	--	---	---

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak

		<p>watykańskiego II;</p> <ul style="list-style-type: none"> • nawiązując do lekcji o konfrontacji milenijnej, omawia prześladowania Kościoła katolickiego przez władze Polski Ludowej; • wskazuje zasługi Kościoła katolickiego dla integracji Ziemi Zachodnich i Północnych z resztą Polski; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>państwo teokratyczne, państwo wyznaniowe, rozdział Kościoła od państwa, państwo świeckie (laickie), laicyzm, sekularyzm, ekumenizm, Urząd do spraw Wyznań, Departament IV MSW, „obywatel drugiej kategorii”</i> 	<p><i>indyferentyzm, aggiornamento</i></p>		
<p>27. Rok 1968 w Polsce i Czechosłowacji</p>	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia grupy wewnątrz PZPR zmierzające do przejęcia władzy i wskazuje liderów tych frakcji: „Ślązacy” – Edward Gierek, „partyzanci” – Mieczysław Moczar; • wymienia represji dotyczące intelektualistów ze strony władz PRL; • wymienia i nazywa cztery procesy składające się na Polski Marzec 1968: 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pochodzenie nazw grup wewnątrzpartyjnych: „Ślązacy”, „partyzanci”; • omawia cztery procesy składające się na Polski Marzec 1968; • wyjaśnia znaczenie haseł „Studenci do nauki, literaci do pióra!”, „Precz z syjonizmem!”, „Syjoniści do Izraela!”; • wyjaśnia, czym były Praska 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje zaplecze społeczne grup wewnątrzpartyjnych – „Ślżaków” i „partyzantów”; • omawia na przykładach reakcje społeczeństwa na protesty studenckie; • omawia cel powołania i metody działania ZOMO; • omawia reakcje studentów czechosłowackich na wystąpienia studentów w Polsce, przywołuje 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje przyczyny, przebieg i skutki tzw. wydarzeń 1968 r. w Polsce; • omawia skutki antyżydowskiej nagonki rozpętanej w Polsce w latach 1967–1968 oraz ocenia jej znaczenie w wymiarze społecznym i politycznym; • porównuje protesty młodzieży, do których doszło w 1968 r. w Polsce i w krajach Europy 	<ul style="list-style-type: none"> • uzasadnia absurdalność hasła „Syjoniści do Syjamu”; • ocenia akty samospalenia, jako szczególnie dramatyczne formy protestów przeciw interwencji Układu Warszawskiego w Czechosłowacji

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak

	<p>rozgrywka o władzę wewnątrz PZPR, nagonka antyżydowska, atak na intelektualistów, wystąpienia studentów;</p> <ul style="list-style-type: none"> • prezentuje przyczyny Praskiej Wiosny; • zna i wyjaśnia pojęcia: „komandosi”, Marzec 1968, List 34, Praska Wiosna; • wie, kim były wymienione postacie, i omawia ich historyczną rolę: Edward Gierek, Jacek Kuroń, Karol Modzelewski, Alexander Dubček; • zna i potrafi rozwinąć skróty oraz omówić rolę formacji milicyjnych: ZOMO (Zmotoryzowane Odwody Milicji Obywatelskiej), ORMO (Ochotnicza Rezerwa Milicji Obywatelskiej) 	<p>Wiosna 1968 r. i interwencja wojsk Układu Warszawskiego w Czechosłowacji;</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymienia formy protestów przeciwko interwencji wojsk Układu Warszawskiego w Czechosłowacji; • zna i wyjaśnia pojęcia: „Ślązacy”, „partyzanci”, nagonka antysyjonistyczna, emigracja pomarcowa, list otwarty, „aktyw robotniczy”, „ograniczona suwerenność”, doktryna Breżniewa, samospalenie • wie, kim były wymienione postacie, i omawia ich historyczną rolę: Ryszard Siwiec, Mieczysław Moczar, Leszek Kołakowski, Adam Michnik, Henryk Szlajfer, Gustáv Husák, Leonid Breżniew 	<p>przykłady działań;</p> <ul style="list-style-type: none"> • omawia reakcje studentów polskich na wystąpienia studentów czechosłowackich <p>przywołuje przykłady działań</p>	<p>Zachodniej (wskazuje różnice dotyczące przyczyn, głoszonych haseł i form działania);</p> <ul style="list-style-type: none"> • na przykładzie Ryszarda Siwca i Jana Palacha omawia protesty przeciw wojskowej interwencji w Czechosłowacji, które przybrały formę aktów samospalenia; • wie, kim był Jan Palach, i omawia jego historyczną rolę 	
<p>28. Schyłek rządów Gomułki i Grudzień 1970</p>	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia przyczyny nieutrzymywania stosunków dyplomatycznych przez RFN i PRL przed 1970 r.; • zna założenia Ostpolitik Willy’ego Brandta; • wymienia przyczyny, wydarzeń Grudnia 1970 r.; • wie, kto zastąpił 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia uprzywilejowaną pozycję osób należących do nomenklatury; • omawia problemy związane z niuregulowaniem kwestii powojennej granicy Polski z Niemcami (brak traktatu pokojowego, zawarcie 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje negatywne skutki dla państwa i społeczeństwa, które wynikały z obsadzania stanowisk według zależności nomenklaturowej; • omawia kwestię niemiecką, jako narzędzie propagandy władz PRL; 	<ul style="list-style-type: none"> • ocenia znaczenie Ostpolitik Willy’ego Brandta jako przejawu zmiany polityki RFN wobec krajów Europy Środkowej i Wschodniej (ze szczególnym uwzględnieniem Polski); • porównuje protesty, do których doszło w Polsce 	<ul style="list-style-type: none"> • samodzielnie wyszukuje informacje na temat upamiętnienia miejsc wystąpień społecznych z 1956, 1968, 1970 r. – tworzy mapę i scenariusz wycieczki klasowej „Szlakiem upamiętnień kryzysów PRL” lub

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak

	<p>Władysław Gomułę na stanowisku I sekretarza KC PZPR;</p> <ul style="list-style-type: none"> • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>nomenklatura, mała stabilizacja, gospodarka niedoboru, „regulacja” cen, Czarny Czwartek, Grudzień 1970, ścieżki zdrowia, komitet strajkowy, postulaty strajkowe, porozumienie strajkujących z władzami</i> 	<p>jedynie układu PRL–NRD, kwestionowanie polskiej granicy zachodniej przez RFN);</p> <ul style="list-style-type: none"> • przedstawia założenia Ostpolitik kanclerza Willy’ego Brandta, omawia czym różniła się ona od polityki prowadzonej wcześniej przez chadeckie rządu RFN; • omawia przebieg wydarzeń Grudnia 1970 r.; • przedstawia pogrudniowe represje dotyczące uczestników protestów na Wybrzeżu; • wie, kim były wymienione postacie, i omawia ich historyczną rolę: Willy Brandt, Zbigniew Godlewski („Janek Wiśniewski”), Stanisław Kociołek, Edward Gierek 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia Ostpolitik Willy’ego Brandta jako przejaw zmiany polityki RFN w stosunku do krajów Europy Środkowej i Wschodniej; • wyjaśnia znaczenie podpisanego 7 grudnia 1970 r. układu między PRL a RFN o podstawach normalizacji wzajemnych stosunków; • ocenia skutki wydarzeń Grudnia 1970 r. 	<p>w marcu 1968 r. i w grudniu 1970 r. (forma, przebieg, uczestnicy), wskazuje podobieństwa i różnice;</p> <ul style="list-style-type: none"> • omawia przynależność do partii komunistycznej jako główną ścieżkę kariery zawodowej i dobrobytu materialnego oraz jeden z mechanizmów sowietyzacji Polski; 	<p>przygotowuje materiały w formie wirtualnej wycieczki</p>
--	---	--	--	---	---

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak

OCENA PRACY ZE ŹRÓDŁEM HISTORYCZNYM²

Źródła pisane	Wymagania konieczne – ocena dopuszczająca . Uczeń:	Wymagania podstawowe – ocena dostateczna . Uczeń wie i potrafi to, co na ocenę dopuszczającą, oraz:	Wymagania rozszerzające – ocena dobra . Uczeń wie i potrafi to, co na ocenę dostateczną, oraz:	Wymagania dopełniające – ocena bardzo dobra . Uczeń wie i potrafi to, co na ocenę dobrą, oraz:	Wymagania wyczerpujące – ocena celująca . Uczeń wie i potrafi to, co na ocenę bardzo dobrą, oraz:
<ul style="list-style-type: none"> • opisowe (relacyjno-narracyjne) • normatywne (dokumenty, akta) 	ELEMENTY KRYTYKI WEWNĘTRZNEJ ŹRÓDŁA				
			ELEMENTY KRYTYKI ZEWNĘTRZNEJ ŹRÓDŁA		
	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje w tekście fragmenty, w których znajdują się odpowiedzi na pytania badawcze; • wymienia, wypisuje z tekstu: fakty, daty, pojęcia, postacie itd.; • z pomocą nauczyciela próbuje odpowiedzieć na pytania badawcze 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia pojęcia użyte w źródle na podstawie własnej wiedzy; • samodzielnie stara się odpowiadać na pytania badawcze, czasami potrzebuje pytań naprowadzających (dodatkowych) sformułowanych przez nauczyciela; • nazywa procesy, wydarzenia, których dotyczy źródło; • przedstawia przebieg wydarzeń, wykazując się znajomością chronologii historycznej; • odnajduje informacje naprowadzające na możliwość datowania, 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje fakty, zjawiska (wskazuje podobieństwa i różnice); • omawia procesy (wykazuje się myśleniem przyczynowo-skutkowym); • charakteryzuje / opisuje przebieg wydarzeń, wskazując najważniejsze z nich (potrafi hierarchizować); • rozważa interpretacje źródeł (podaje argumenty za i przeciw); • wyjaśnia relacje między zjawiskami, działaniami ludzkimi; • samodzielnie odpowiada na pytania badawcze; • analizuje informacje naprowadzające na 	<ul style="list-style-type: none"> • uzasadnia swoje zdanie, sformułowaną tezę – formułuje argumenty, kontrargumenty; • formułuje oceny, opinie na podstawie wiedzy własnej, posługując się argumentami; • ocenia argumenty użyte przez autora źródła; • ocenia wiarygodność źródła, prawdziwość zawartych w nim informacji, wykrywa pomyłki, manipulacje; • interpretuje treść źródła; • ustala autorstwo (w odniesieniu nie tylko do osób, lecz także instytucji, organizacji); • ustala okoliczności powstania źródła na 	<ul style="list-style-type: none"> • w analizie i interpretacji źródła wykorzystuje wiedzę z różnych obszarów (literatura, sztuka, prawo, nauki społeczne itp.); • w analizie i interpretacji źródła wykorzystuje wiedzę z zakresu nauk pomocniczych historii; • przedstawia czynniki powiązane z treścią źródła i odniesienia niezbędne do jego zrozumienia (m.in. sytuacja społeczna, polityczna, gospodarcza, uwarunkowania historyczne, dzieła kultury); • stara się myśleć niekonwencjonalnie, przedstawia twórcze rozwiązania

² W zestawieniu zostały przedstawione jako przykład wymagania dotyczące pracy ze źródłami pisanymi.

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak

		<p>ustalenia czasu powstania źródła;</p> <ul style="list-style-type: none"> • odnajduje informacje naprowadzające na możliwość ustalenia autora źródła 	<p>możliwość datowania źródła;</p> <ul style="list-style-type: none"> • zna pojęcia <i>terminus post quem</i> („najwcześniejszy możliwy”) i <i>terminus ante quem</i> („najpóźniejszy możliwy”); • ustala autora źródła; • podejmuje próbę własnej interpretacji treści źródła 	<p>podstawie jego treści i wiedzy własnej</p>	
--	--	---	---	---	--

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak

Przedmiotowy system oceniania

Historia i teraźniejszość. Liceum ogólnokształcące i technikum. Zakres podstawowy

Część 2

Wymagania edukacyjne na poszczególne oceny¹

Temat	Wymagania konieczne – ocena dopuszczająca. Uczeń:	Wymagania podstawowe – ocena dostateczna. Uczeń wie i potrafi to, co na ocenę dopuszczającą, oraz:	Wymagania rozszerzające – ocena dobra. Uczeń wie i potrafi to, co na ocenę dostateczną, oraz:	Wymagania dopełniające – ocena bardzo dobra Uczeń wie i potrafi to, co na ocenę dobrą, oraz:	Wymagania wyczerpujące – ocena celująca Uczeń wie i potrafi to, co na ocenę bardzo dobrą, oraz:
I. ŚWIAT I POLSKA W LATACH 1970–1980					
1. Sytuacja na świecie w latach 70. XX w.	<ul style="list-style-type: none"> zna genezę i skutki osłabienia pozycji Stanów Zjednoczonych na rzecz obozu komunistycznego; wskazuje przyczyny interwencji amerykańskiej w Wietnamie; wskazuje strony konfliktu w wojnie Jom Kipur; zna i wyjaśnia pojęcie <i>Vietcong</i> 	<ul style="list-style-type: none"> omawia przebieg konfliktu w Wietnamie; omawia przebieg rewolucji islamskiej w Iranie; omawia przyczyny kryzysu naftowego; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>doktryna powstrzymywania, efekt domina w Azji Południowo-Wschodniej, afera Watergate, Czerwoni Khmerzy, ajatollah,</i> 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia reakcje społeczeństwa amerykańskiego na interwencję wojskową w Wietnamie; omawia skutki rewolucji islamskiej w Iranie; wyjaśnia, dlaczego wojnę w Wietnamie i wojnę Jom Kipur można nazwać wojnami zastępczymi 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia rolę mediów podczas wojny w Wietnamie; ocenia skutki wojny w Wietnamie dla USA; charakteryzuje przyczyny i skutki osłabienia pozycji Stanów Zjednoczonych na świecie na rzecz obozu komunistycznego w latach 70. XX w.; wie, kim były wymienione postacie, oraz omawia ich 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia wpływ: wystąpień społecznych w USA na decyzję o dymisji prezydenta Nixona po ujawnieniu afery Watergate, wystąpień społecznych w Iranie na ucieczkę szacha Mohammada Rezy Pahlawiego; wyszukuje informacje na temat dyktatury Czerwonych Khmerów;

¹ Przykładowe wymagania związane z oceną pracy ucznia ze źródeł historycznymi znajdują się na końcu PSO do części 1.

		<p><i>rewolucja islamska, kryzys naftowy, embargo, wojna zastępcza;</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • wie, kim była wymieniona postać: Ho Chi Minh 		<p>historyczną rolę: Pol Pot, Ruhollah Chomejni;</p> <ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje konsekwencje wzrostu wpływów komunistycznych na świecie w latach 70. XX w. (w tym ludobójczą politykę Czerwonych Khmerów w Kambodży) 	<ul style="list-style-type: none"> • zna i wyjaśnia pojęcie <i>impeachment</i>
<p>2. Wzrost wpływów ZSRS w Azji, Afryce i Ameryce Łacińskiej</p>	<ul style="list-style-type: none"> • zna i wyjaśnia terminy: <i>KGB, Specnaz;</i> • wymienia państwa w Azji, Afryce i Ameryce Łacińskiej, w których ZSRS angażował się politycznie i / lub militarnie 	<ul style="list-style-type: none"> • zna i wyjaśnia pojęcie <i>doradcy wojskowi</i> (sowieccy, kubańscy); • przedstawia przyczyny sowieckiego zaangażowania w Ameryce Łacińskiej, Azji i Afryce; • zna sowiecką strategię realizowaną w polityce zagranicznej przez ekipę Leonida Breżniewa w latach 70. XX w. 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia metody działania ZSRS w Azji, Afryce i Ameryce Łacińskiej; • korzystając z mapy w podręczniku, omawia sposoby realizacji sowieckiej polityki ekspansji w latach 70 XX w. w Ameryce Łacińskiej, Azji i Afryce; • omawia sowiecką strategię realizowaną w polityce zagranicznej przez ekipę Leonida Breżniewa w latach 70. XX w.; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>wojna somalijsko-etiopska, Sandinowski Front Wyzwolenia Narodowego, wojna domowa w Angoli, mudżahedini, Ludowy Ruch Wyzwolenia Angoli, Pathet Lao</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje rolę KGB w polityce zewnętrznej ZSRS za czasów Breżniewa; • wyjaśnia rolę wojsk kubańskich i wietnamskich w sowieckiej polityce; • charakteryzuje konsekwencje wzrostu wpływów komunistycznych na świecie w latach 70. XX w. (uwzględnia kwestię kubańskich „doradców” w Afryce) 	<ul style="list-style-type: none"> • zbiera i prezentuje informacje na temat roli Ernesto „Che” Guevary w popkulturze; • samodzielnie zbiera informację na temat tzw. doktryny Breżniewa – wyjaśnia jej założenia i określa, które z działań sowieckich w latach 60. i 70. XX w. można uznać za realizację tej koncepcji (w odpowiedzi odwołuje się też do informacji dotyczących stłumienia Praskiej Wiosny), uzasadnia swoją odpowiedź

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak, zespół WSiP

<p>3. Polityka odprężenia</p>	<ul style="list-style-type: none"> • zna wydarzenia (i ich daty roczne) stanowiące kolejne etapy w procesie odprężenia w stosunkach USA–ZSRS: zawarcie zbiorowego układu o zakazie prób z bronią jądrową (1963 r.), podpisanie układu o nierozprzestrzaniu broni atomowej (1968 r.), podpisanie sowiecko-amerykańskiego układu SALT 1 o ograniczeniu zbrojeń strategicznych (1972 r.); podpisanie <i>Aktu końcowego</i> Konferencji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (1975 r.); zawarcie amerykańsko-sowieckiego układu SALT 2 (1979 r.); • rozwija skróty: KBWE, OBWE 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia przyczyny, dla których USA i ZSRS zdecydowały się rozpocząć politykę odprężenia; • omawia najważniejsze etapy zawierania porozumień rozbrojeniowych USA–ZSRS; • wymienia przyczyny, dla których USA odeszły od polityki odprężenia; • zna i wyjaśnia pojęcie <i>dyplomacja pingpongowa</i>; • wiem, czym zajmowały / zajmują się organizacje: KBWE, OBWE 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, na czym polegała polityka odprężenia (<i>détente</i>) w relacjach międzynarodowych w latach 70. XX w.; • wyjaśnia, jakie znaczenie dla pokoju i odprężenia na świecie miały postanowienia KBWE (Helsinki, 1975 r.); • omawia okoliczności zawarcia porozumienia z Camp David w 1978 r.; • wie, kim były wymienione postacie, oraz omawia ich historyczną rolę: Richard Nixon, Henry Kissinger, Jimmy Carter, Ronald Reagan 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje przełomowe znaczenie unormowania relacji USA–ChRL na początku lat 70. XX w.; • charakteryzuje treść tzw. pięciu koszyków konferencji helsińskiej; • ocenia znaczenie porozumienia z Camp David z 1978 r. 	<ul style="list-style-type: none"> • z perspektywy USA i ZSRS ocenia, czy polityka odprężenia na świecie w latach 70. XX w. była sukcesem czy klęską
<p>5. Państwa niemieckie – współistnienie i stosunek do nazistowskiego dziedzictwa</p>	<ul style="list-style-type: none"> • zna i rozumie założenia doktryny Hallsteina i Ostpolitik kanclerza Willy’ego Brandta; • na podstawie tabeli w podręczniku wymienia najważniejsze wydarzenia związane z kwestią niemieckich reparacji / 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia sytuację społeczno-polityczną w Niemczech Zachodnich po ustąpieniu kanclerza Konrada Adenauera; • wymienia przyczyny niezadowolenia społecznego w RFN w latach 60. XX w.; 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje genezę wystąpień młodzieży w RFN; • wyjaśnia, na czym polegało przełomowe znaczenie Ostpolitik kanclerza Willy’ego Brandta; 	<ul style="list-style-type: none"> • analizuje, z czego mogły wynikać różnice w standardzie życia społeczeństwa NRD i PRL, mimo że oba kraje znajdowały się w sferze wpływów ZSRS; • charakteryzuje sposób rozliczenia się Niemiec 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, jak polskie władze i społeczeństwo w kolejnych latach po 1945 r. odnosiły się do kwestii rozliczenia Niemiec ze zbrodni z okresu II wojny światowej (w swojej odpowiedzi wskazuje różne przykłady reakcji

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak, zespół WSiP

	odszkodowań wojennych na rzecz Polski	<ul style="list-style-type: none"> • omawia warunki życia społeczeństwa NRD; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>restytucja, rewindykacja, Stasi</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje standard życia społeczeństwa polskiego i wschodniemieckiego; • wyjaśnia, dlaczego Polska nie odzyskała wielu dzieł sztuki zrabowanych przez Niemców w czasie II wojny światowej 	<p>z dziedzictwem rządów nazistowskich (podaje przykłady pozytywne i negatywne: działalność Centrali Badania Zbrodni Narodowosocjalistycznych w Ludwigsburgu, kariera Heinza Reinefartha, sprawa reparacji i restytucji zagrabionych w Polsce dzieł sztuki);</p> <ul style="list-style-type: none"> • ocenia niepociągnięcie do odpowiedzialności karnej wielu niemieckich zbrodniarzy wojennych; • przygotowuje prezentację na temat zbrodniczej działalności Heinza Reinefartha lub Iwana Demianiuka 	<p>społecznych i działań władz);</p> <ul style="list-style-type: none"> • analizuje, w jakim stopniu działalność Centrali Badania Zbrodni Narodowosocjalistycznych realizowała zasadę denazyfikacji (w uzasadnieniu odpowiedzi podaje przykłady działań prowadzonych przez tę instytucję)
5. Polityka wschodnia Stolicy Apostolskiej	<ul style="list-style-type: none"> • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>dyplomacja papieska, Stolica Apostolska, Sekretariat Stanu Stolicy Apostolskiej, pontyfikat</i>; • wie, kim były wymienione postacie, oraz podaje pełnione przez nie funkcje: Jan XXIII, Paweł VI, Jan Paweł I, Jan Paweł II 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje główne kierunki działania dyplomacji papieskiej po II wojnie światowej; • omawia stosunek papieża do ZSRR i państw bloku wschodniego po II wojnie światowej; • wymienia obawy władz PRL związane z wyborem Polaka na papieża 	<ul style="list-style-type: none"> • dostrzega zmiany w dyplomacji papieskiej i łączy je z rozpoczęciem pontyfikatu Jana Pawła II; • omawia dokonania papieża Pawła VI i Jana Pawła II na rzecz pokoju na świecie; • wyjaśnia znaczenie wyboru kardynała Karola Wojtyły na papieża dla Polski; 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia rolę prymasa Stefana Wyszyńskiego w dziejach Kościoła katolickiego w Europie Środkowej i Wschodniej; • omawia rolę papieża na konferencji helsińskiej; • omawia zapis dotyczący wolności wyznania zawarty w <i>Akcie końcowym KBWE</i>; • wyjaśnia znaczenie wyboru kardynała Karola 	<ul style="list-style-type: none"> • ocenia wkład dyplomacji papieskiej w działania zmierzające do zapewnienia pokoju na świecie; • ocenia moralną wymowę spotkania Jana Pawła II z Mehmetem Alim Ağca oraz przebaczenia zamachowcowi przez papieża; • ocenia znaczenie podróży (pielgrzymek) papieża Jana

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak, zespół WSiP

			<ul style="list-style-type: none"> • porównuje założenia polityki wschodniej Pawła VI i Jana Pawła II (omawia podobieństwa i różnice) 	<p>Wojtyły na papieża dla świata;</p> <ul style="list-style-type: none"> • ocenia działania papieża Jana Pawła II podejmowane w celu przeciwstawienia się komunizmowi na świecie; • ocenia wkład papieża Jana Pawła II w walkę o ochronę praw człowieka i zmianę ustroju w Polsce 	<p>Pawła II dla społeczeństw różnych krajów, do których przybywał (odwołuje się do przykładów)</p>
<p>6. Chiny i „państwowy kapitalizm”</p>	<ul style="list-style-type: none"> • na mapie wskazuje państwa, z którymi Chiny są w sporach terytorialnych; • zna datę roczną masakry na placu Tian’anmen 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia okoliczności dojścia do władzy Denga Xiaopinga; • wymienia problemy, z którymi borykała się gospodarka chińska przed reformami Denga Xiaopinga; • podaje przyczyny protestów studenckich w Chinach w drugiej połowie lat 80. XX w.; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>socjalizm o chińskiej specyfice, kapitalizm państwowy, dekoloktywizacja</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia reformy Denga Xiaopinga; • omawia genezę problemów, z którymi borykała się gospodarka chińska przed reformami Denga Xiaopinga; • wyjaśnia sens hasła „jeden kraj, dwa systemy” 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje zmiany zachodzące w Chinach po śmierci Mao Zedonga (rządy Denga Xiaopinga i początek państwowego kapitalizmu); • ocenia doktrynę „jeden kraj, dwa systemy”; • charakteryzuje wystąpienia studenckie w Chinach w drugiej połowie lat 80. XX w.; • ocenia, stosunek świata wobec masakry na placu Tian’anmen 	<ul style="list-style-type: none"> • ocenia skuteczność chińskiego modelu gospodarczego wprowadzonego przez Denga Xiaopinga; • na podstawie samodzielnie zebranych informacji wyjaśnia, na czym polegała specyfika chińskiego socjalizmu; • przygotowuje prezentację na temat łamania praw człowieka we współczesnym Hongkongu
<p>7. Neoliberalizm i nowa prawica</p>	<ul style="list-style-type: none"> • określa najważniejsze cechy gospodarek zachodnich po 1945 r.; • wskazuje główne przyczyny ukształtowania 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia zmiany, które zaszły w gospodarkach państw zachodnich w latach 70. XX w.; 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia zmiany, które zaszły w gospodarkach państw zachodnich w latach 70. XX w.; 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje przyczyny zmian w gospodarkach państw zachodnich w latach 70. XX w.; 	<ul style="list-style-type: none"> • rozważa, która z doktryn ekonomicznych – keynesizm czy neoliberalizm – bardziej sprzyja rozwojowi

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak, zespół WSiP

	<p>się doktryny gospodarczej neoliberalizmu;</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia podstawowe założenia reaganomiki; wymienia podstawowe założenia thatcheryzmu; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>państwo opiekuńcze, thatcheryzm, reaganomika, neoliberalizm</i> 	<ul style="list-style-type: none"> podaje przyczyny zmiany założeń polityki USA za prezydentury Ronalda Reagana; omawia problemy gospodarki brytyjskiej w latach 70. XX w.; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>nowa prawica, keynesizm (interwencjonizm państwowy), związek zawodowy, stagflacja</i> 	<ul style="list-style-type: none"> omawia przyczyny ukształtowania się nurtu nowej prawicy w USA; omawia założenia polityki Ronalda Reagana; omawia założenia polityki Margaret Thatcher 	<ul style="list-style-type: none"> na przykładzie państw zachodnich charakteryzuje różnice programowe między różnymi nurtami politycznymi – socjaldemokratycznym, chadeckim, konserwatywnym i liberalnym (w dziedzinie polityki społecznej i gospodarczej oraz systemu wartości); charakteryzuje główne założenia gospodarki neoliberalnej w latach 80. XX w.; wyjaśnia znaczenie zwycięstwa wyborczego Margaret Thatcher w Wielkiej Brytanii (1979 r.) i Ronalda Reagana w Stanach Zjednoczonych (1980 r.) dla polityki wewnętrznej i międzynarodowej tych państw 	<p>gospodarczemu (uzasadnia swoją opinię)</p>
<p>8. Polska Rzeczpospolita Ludowa w czasach Edwarda Gierka (1971–1976)</p>	<ul style="list-style-type: none"> wie, w którym okresie Edward Gierek pełnił funkcję I sekretarza KC PZPR; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>plan 5-letni (1971–1976),</i> 	<ul style="list-style-type: none"> na podstawie podręcznika przedstawia karierę polityczną Edwarda Gierka; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>nowelizacja konstytucji,</i> 	<ul style="list-style-type: none"> omawia okoliczności objęcia władzy przez Edwarda Gierka; omawia zmiany wprowadzone w <i>Konstytucji PRL</i> w 1976 r.; 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia genezę przejęcia władzy w PRL przez Edwarda Gierka; ocenia otwarcie PRL na Zachód dokonane 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia postawę pośła Stanisława Stommy w 1976 r. (rozważa, czy jego postępowanie jest przykładem obywatelskiego nieposłuszeństwa);

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak, zespół WSiP

	<p><i>plenium, Komitet Centralny, Biuro Polityczne, „propaganda sukcesu”, sklepy komercyjne, maluch (samochód), czyn partyjny;</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • na podstawie mapy z podręcznika wymienia najważniejsze inwestycje gospodarcze w Polsce epoki Edwarda Gierka; • wie, na czym polegała reorganizacja administracji przeprowadzona w Polsce w 1975 r.; • na podstawie mapy z podręcznika wymienia nazwy województw istniejących od 1975 r.; • wie, że w 1976 r. dokonano zmian w <i>Konstytucji PRL</i> 	<p><i>dobrobyt na kredyt, „druga Polska”, Pewex;</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • omawia najważniejsze wydarzenia i zmiany, które zaszły w Polsce w czasach rządów Gierka w dziedzinach: gospodarki, kultury, sportu • wskazuje elementy polityki ekipy Gierka, które miały zapewnić rządzącym poparcie społeczne; • wymienia zmiany wprowadzone w <i>Konstytucji PRL</i> w 1976 r. i wskazuje skutki ich wprowadzenia (protesty społeczne); • wie, kim był Leonid Breżniew 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje rzeczywiste cele reformy administracyjnej z 1975 r.; • omawia koncepcję budowy „drugiej Polski” i sposoby wdrażania tego projektu w życie; • wyjaśnia cele i skutki „propagandy sukcesu” w epoce Gierka; • omawia elementy polityki ekipy Gierka, które miały zapewnić rządzącym poparcie społeczne; • przedstawia zmiany wprowadzone w <i>Konstytucji PRL</i> w 1976 r. i wyjaśnia przyczyny protestów społecznych związanych z wprowadzeniem tych zmian; • wie, kim były / są wymienione postacie, oraz omawia ich polityczną rolę: Piotr Jaroszewicz, Richard Nixon, Jimmy Carter; • zna i wyjaśnia pojęcie „półkownik” 	<p>w czasach rządów Edwarda Gierka;</p> <ul style="list-style-type: none"> • ocenia trzy kluczowe reformy Edwarda Gierka; • ocenia skutki nowelizacji <i>Konstytucji PRL</i> w 1976 r. dla PZPR i polskiego społeczeństwa; • ocenia elementy polityki ekipy Gierka, które miały zapewnić rządzącym poparcie społeczne 	<ul style="list-style-type: none"> • przygotowuje i moderuje klasową debatę na temat: Edward Gierek – funkcjonariusz systemu komunistycznego czy nowator, który otworzył Polskę na Zachód?
--	--	---	---	--	---

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak, zespół WSiP

<p>9. Kryzys gospodarczy i społeczny w Polsce w drugiej połowie lat 70. XX w.</p>	<ul style="list-style-type: none"> wymienia wydarzenia, które doprowadziły do protestów robotniczych w 1976 r.; podaje przyczyny protestów robotniczych w 1976 r.; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Czerwiec 1976</i>, „ścieżka zdrowia”, <i>ZOMO</i>, <i>reglamentacja towarów</i>, <i>kartki żywnościowe</i> 	<ul style="list-style-type: none"> omawia sytuację gospodarczą Polski w drugiej połowie lat 70. XX w.; omawia przyczyny kryzysu gospodarczego w PRL w latach 70. XX w.; omawia przebieg wystąpień społecznych w 1976 r.; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>pułapka zadłużenia</i>, „<i>manewr gospodarczy</i>” 	<ul style="list-style-type: none"> przypomina znaczenie pojęcia <i>gospodarka niedoboru</i> i odnosi je do Polski w drugiej połowie lat 70. XX w.; porównuje reakcję władz (w tym zastosowane represje) na wystąpienia społeczne w 1970 i 1976 r. 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje standard życia społeczeństwa polskiego w warunkach gospodarki niedoboru, posługuje się przykładami; ocenia skutki wystąpień społecznych z 1976 r. 	<ul style="list-style-type: none"> na podstawie zebranych informacji przygotowuje prezentację na temat: Czy uczestnicy wystąpień społecznych z 1976 r. doczekali się zadośćuczynienia za krzywdy i represje, które ich dotknęły?; odnajduje relacje osób pamiętających Czerwiec 1976 i prezentuje je w klasie; przygotowuje pytania do ankiety, która mogłaby posłużyć do zbadania, jak Polacy pamiętają dzisiaj epokę Gierka
<p>10. Opozycja demokratyczna w Polsce 1976–1980</p>	<ul style="list-style-type: none"> wymienia formy pomocy dla represjonowanych uczestników protestów robotniczych z 1976 r. i ich rodzin; podaje nazwy organizacji opozycji demokratycznej w Polsce działające w latach 70. XX w.; zna i wyjaśnia pojęcia oraz rozwija skróty: <i>opozycja</i>, <i>opozycja demokratyczna</i>, <i>Komitet obrony Robotników</i> / 	<ul style="list-style-type: none"> omawia formy pomocy dla represjonowanych uczestników protestów robotniczych z 1976 r. i ich rodzin prowadzone przez KOR; omawia główne organizacje opozycji demokratycznej działające w Polsce w latach 70. XX w. 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia znaczenie utworzenia KOR; omawia główne formy działania opozycji demokratycznej w Polsce w latach 70. XX w. 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje rolę Kościoła katolickiego jako instytucji wspierającej działanie opozycji demokratycznej; wyjaśnia, dlaczego opozycja demokratyczna prowadziła działalność w różnych sferach życia społecznego 	<ul style="list-style-type: none"> przygotowuje prezentację o wybranym członku KOR; przygotowuje prezentację na temat wybranej organizacji opozycyjnej działającej w Polsce w latach 70. XX w.; zbiera informacje i przygotowuje krótką prezentację o działaniu opozycji demokratycznej w latach 70. XX w. swojej miejscowości / swoim regionie

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak, zespół WSiP

	<p><i>Komitet Samoobrony Społecznej KOR, Studenckie Komitety Solidarności (SKS), Wolne Związki Zawodowe (WZZ), Ruch Obrony Praw Człowieka i Obywatela (ROPCIO), Konfederacja Polski Niepodległej (KPN), Towarzystwo Kursów Naukowych (TKN), drugi obieg, latający uniwersytet, tajny współpracownik</i></p>				
II. ŚWIAT I POLSKA W LATACH 1980–1991					
<p>11. Powstanie „Solidarności”</p>	<ul style="list-style-type: none"> wymienia najważniejsze problemy gospodarcze Polski na przełomie lat 70. I 80. XX w.; wymienia przykładowe postulaty strajkujących robotników z sierpnia 1980 r.; wie, kim były / są wymienione postacie, oraz przedstawia ich polityczną rolę: Lech Wałęsa, Tadeusz Mazowiecki 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia postulaty strajkujących robotników z lipca i sierpnia 1980 r.; dzieli je na polityczne i ekonomiczne; wymienia postanowienia porozumień sierpniowych; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Międzyzakładowy Komitet Strajkowy, porozumienia sierpniowe</i>; wie, kim były wymienione postacie, oraz przedstawia ich historyczną rolę: Anna Walentynowicz, Bronisław Geremek, Mieczysław Jagielski 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje sytuację gospodarczą w Polsce w 1980 r.; wyjaśnia rolę Międzyzakładowych Komitetów Strajkowych w rozmowach strajkujących robotników z władzami; przedstawia konsekwencje zawarcia porozumień sierpniowych; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>„przerwy w pracy”, karnawał „Solidarności”</i>; wie, kim są wymienione postacie, oraz przedstawia ich polityczną rolę: Bogdan 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia, które z postulatów robotniczych z sierpnia 1980 r. były możliwe do spełnienia; wyjaśnia, na czym polegała różnica między strajkami z sierpnia 1980 r. a wcześniejszymi wystąpieniami robotników; przedstawia reakcję władz PZPR na porozumienia sierpniowe; przedstawia znaczenie <i>Postania I Krajowego Zjazdu Delegatów NSZZ „Solidarność” do ludzi pracy Europy Wschodniej</i>; 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia, które z postulatów robotniczych z sierpnia 1980 r. były najbardziej niewygodne dla władzy i uzasadnia swoje stanowisko; zbiera informacje o działalności NSZZ „Solidarność” lub NSZZ „Solidarność” RI, lub NZS w swoim regionie; przedstawia reakcję władz państw bloku wschodniego na <i>Postanie I Krajowego Zjazdu Delegatów NSZZ „Solidarność” do ludzi pracy Europy Wschodniej</i>;

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak, zespół WSiP

			Borusewicz, Andrzej Gwiazda, Bogdan Lis	<ul style="list-style-type: none"> • zna i wyjaśnia pojęcie <i>Niezależne Zrzeszenie Studentów</i>; • wie, kim były wymienione postacie, oraz przedstawia ich historyczną rolę: Jan Olszewski, Lech Kaczyński 	<ul style="list-style-type: none"> • wie, kim były wymienione postacie, oraz przedstawia ich historyczną rolę: Władysław Siła-Nowicki, Marian Jurczyk
12. Stan wojenny w Polsce i jego następstwa	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia przyczyny wprowadzenia stanu wojennego; • wymienia przykładowe ograniczenia nałożone na obywateli w czasie stanu wojennego; • wymienia przykładowe represje władz wobec społeczeństwa po wprowadzeniu stanu wojennego; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Wojskowa Rada Ocalenia Narodowego, internowanie, godzina milicyjna</i>, • wie, kim był gen. Wojciech Jaruzelski, i przedstawia jego historyczną rolę 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje ograniczenia nałożone na obywateli w czasie stanu wojennego; • przedstawia represje władz wobec społeczeństwa po wprowadzeniu stanu wojennego; • wymienia przykładowe formy oporu społeczeństwa po wprowadzeniu stanu wojennego; • wyjaśnia, jaką rolę odgrywała militaryzacja niektórych zakładów pracy i środków masowego przekazu; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Patriotyczny Ruch Odrodzenia Narodowego, Tymczasowa Komisja Koordynacyjna, pacyfikacja kopalni „Wujek”</i>; 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia stosunek PZPR do „Solidarności”; • charakteryzuje formy oporu społeczeństwa po wprowadzeniu stanu wojennego; • przedstawia rolę i działania Kościoła po wprowadzeniu stanu wojennego; • przedstawia reakcję państw zachodnich na wprowadzenie stanu wojennego w Polsce; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>prowokacja bydgoska, „Solidarność Walcząca”</i>; • wie, kim były / są wymienione postacie, oraz przedstawia ich polityczną rolę: płk Ryszard Kukliński, Józef kard. Glemp, Władysław Frasyniuk, Kornel Morawiecki 	<ul style="list-style-type: none"> • ocenia legalność i zasadność wprowadzenia stanu wojennego; • ocenia znaczenie powstania nielegalnych organizacji, w tym struktur „Solidarności” dla umacniania oporu społeczeństwa; • przedstawia reakcję ZSRS na wprowadzenie stanu wojennego w Polsce; • przedstawia pomoc społeczeństw zachodnich i środowisk emigracyjnych dla Polaków w czasie stanu wojennego 	<ul style="list-style-type: none"> • ocenia, czy władze PRL, wprowadzając stan wojenny, osiągnęły zamierzone cele i przywróciły pełną kontrolę nad społeczeństwem; • zbiera informacje, jak wyglądały realia stanu wojennego w jego regionie

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak, zespół WSiP

		<ul style="list-style-type: none"> • wie, kim były wymienione postacie, oraz przedstawia ich historyczną rolę: gen. Czesław Kiszczak, Jan Dobraczyński, Jerzy Popiełuszko 			
13. Kryzys w ZSRS i państwach bloku wschodniego	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje kryzys gospodarczy w ZSRS i krajach bloku wschodniego; • charakteryzuje kryzys społeczny w ZSRS; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>bumelant, amnestia, indoktrynacja</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia przyczyny kryzysu gospodarczego w ZSRS i krajach bloku wschodniego; • charakteryzuje kryzys społeczny w krajach bloku wschodniego; • charakteryzuje relacje między ZSRS a Stanami Zjednoczonymi; • zna i wyjaśnia pojęcia: „<i>imperium zła</i>”, „<i>gwiazdne wojny</i>” 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia przyczyny wyścigu zbrojeń na początku lat 80. XX w.; • wymienia przykładowe organizacje opozycyjne w krajach bloku wschodniego; • przedstawia postawy społeczeństw państw komunistycznych wobec władzy; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>dysydent, azyl polityczny, Karta 77, Konfederacja Polski Niepodległej</i>; • wie, kim były wymienione postacie, oraz przedstawia ich historyczną rolę: Aleksander Sołżenicyn, Andriej Sacharow 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje politykę władz ZSRS wobec ludzi, którzy się z nimi nie zgodzali; • przedstawia zasięg wpływów organizacji opozycyjnych w społeczeństwach państw komunistycznych i wyjaśnia jego przyczyny; • wie, kim były wymienione postacie, oraz przedstawia ich historyczną rolę: Jurij Andropow, Konstantin Czernienko 	<ul style="list-style-type: none"> • zbiera informacje o kontaktach polskich organizacji opozycyjnych z organizacjami opozycyjnymi w krajach bloku wschodniego; • porównuje wpływy organizacji opozycyjnych na społeczeństwo w Polsce i innych krajach bloku wschodniego
14. Pierestrojka w ZSRS i jej konsekwencje w krajach bloku wschodniego	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia reformy wewnętrzne przeprowadzone w ZSRS przez Michaiła Gorbaczowa; 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, na czym polegały reformy wewnętrzne wprowadzane przez Michaiła Gorbaczowa; 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia wpływ reform w ZSRS na sytuację w krajach bloku wschodniego; 	<ul style="list-style-type: none"> • ocenia efekty reform wewnętrznych wprowadzonych przez Michaiła Gorbaczowa; 	<ul style="list-style-type: none"> • ocenia, czy Michaił Gorbaczow zrealizował cele swojej polityki i uzasadnia swoje stanowisko; • ocenia relacje między państwami bloku

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak, zespół WSiP

	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia relacje między ZSRS a Stanami Zjednoczonymi za rządów Michaiła Gorbaczowa; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>pierestrojka, głasnost</i>; • wie, kim były wymienione postacie, oraz przedstawia ich historyczną rolę: Michaił Gorbaczow, Ronald Reagan, George Bush 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia konsekwencje katastrofy elektrowni atomowej w Czarnobylu; • zna i wyjaśnia pojęcie <i>uwłaszczenie nomenklatury</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje politykę zagraniczną Michaiła Gorbaczowa; • wyjaśnia przyczyny zmian relacji między ZSRS a Stanami Zjednoczonymi za rządów Michaiła Gorbaczowa; • wie, kim był Mieczysław Rakowski 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia wpływ rządów Michaiła Gorbaczowa na pozycję ZSRS w świecie 	<p>wschodniego a ZSRS za rządów Michaiła Gorbaczowa i porównuje je z relacjami za rządów Leonida Breżniewa</p>
<p>15. „W samo południe 4 czerwca...”</p>	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia problemy gospodarcze Polski w II poł. lat 80. XX w.; • wymienia przykładowe postanowienia Okrągłego Stołu; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Okrągły Stół, pluralizm, wybory kontraktowe</i>; • wie, kim były /są wymienione postacie, oraz przedstawia ich polityczną rolę: Lech Wałęsa, gen. Wojciech Jaruzelski 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia problemy gospodarcze Polski w II poł. lat 80. XX w.; • wymienia działania podejmowane przez władze, aby przezwyciężyć trudności gospodarcze; • wymienia postanowienia Okrągłego Stołu; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Ogólnopolskie Porozumienie Związków Zawodowych, Komitet Obywatelski</i>; • wie, kim był Alfred Miodowicz 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje próby przezwyciężenia trudności gospodarczych podejmowane przez władze; • przedstawia genezę Okrągłego Stołu; • przedstawia realizację postanowień Okrągłego Stołu; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>gruba kreska, desygnacja, Obywatelski Klub Parlamentarny</i> • wie, kim był Tadeusz Mazowiecki 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia reakcje społeczeństwa na postanowienia Okrągłego Stołu; • ocenia zakres zmian ustrojowych przeprowadzonych na mocy postanowień Okrągłego Stołu; • wyjaśnia, co spowodowało, że obóz solidarnościowy zdecydował się na utworzenie rządu 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, dlaczego określenie <i>gruba kreska</i> jest różnie rozumiane; • wyjaśnia, dlaczego niektóre organizacje opozycyjne krytycznie odnosiły się do ustaleń Okrągłego Stołu i ich realizacji; • zbiera informacje na temat wyborów 4 czerwca w jego regionie
<p>16. Jesień Narodów w Europie Środkowo-</p>	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia etapy przejmowania władzy przez opozycję w Czechosłowacji, na Węgrzech i w Bułgarii; 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia proces przejmowania władzy przez opozycję w Czechosłowacji, na Węgrzech i w Bułgarii; 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia przyczyny wzrostu pozycji opozycji w krajach bloku wschodniego; 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia genezę powstania Wspólnoty Niepodległych Państw; • porównuje procesy przemian ustrojowych 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, dlaczego upadek muru berlińskiego stał się symbolem upadku komunizmu w Europie Środkowo-Wschodniej;

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak, zespół WSiP

<p>-Wschodniej i rozpad ZSRS</p>	<ul style="list-style-type: none"> wymienia etapy procesu jednoczenia Niemiec; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Karta 77, aksamitna rewolucja, Fidesz, Trójkątny Stół, Okrągły Stół</i>; wie, kim były wymienione postacie, oraz przedstawia ich historyczną rolę: Václav Havel, Erich Honecker, Helmut Kohl 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia przyczyny rozpadu ZSRS i Jugosławii; wymienia etapy procesu rozpadu ZSRS i Jugosławii; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>pucz, czystki etniczne</i>, wie, kim były wymienione postacie, oraz przedstawia ich historyczną rolę: Borys Jelcyn, Giennadij Janajew 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia proces obalenia Nicolae Ceaușescu w Rumunii; wyjaśnia trudności związane z procesem jednoczenia Niemiec; przedstawia proces rozpadu ZSRS i Jugosławii; zna i wyjaśnia pojęcie <i>Wspólnota Niepodległych Państw</i> wie, kim był Nicolae Ceaușescu 	<p>w krajach bloku wschodniego, wskazując podobieństwa i różnice między procesami zachodzącymi w poszczególnych państwach;</p> <ul style="list-style-type: none"> porównuje przyczyny rozpadu ZSRS i Jugosławii; wyjaśnia, dlaczego procesy przemian ustrojowych w krajach bloku wschodniego zostały określone jako Jesień Narodów 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia, które czynniki odegrały największą rolę w procesie rozpadu ZSRS i Jugosławii oraz jak to wpłynęło na przebieg tych procesów
<p>17. Transformacja gospodarczo-ustrojowa 1989–1990</p>	<ul style="list-style-type: none"> wymienia problemy gospodarcze Polski na początku lat 90. XX w.; przedstawia założenia planu Balcerowicza; przedstawia wyniki wyborów prezydenckich w 1990 r. zna i wyjaśnia pojęcie <i>plan Balcerowicza</i>; wie, kim jest Leszek Balcerowicz 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, które problemy wynikały z polityki gospodarczej władz komunistycznych; omawia społeczne skutki realizacji planu Balcerowicza; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>transformacja, bezrobocie strukturalne, hiperinflacja, kuroniówka</i> wie, kim był Jacek Kuroń 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje proces prywatyzacji i reprivatyzacji; wyjaśnia problemy i konsekwencje procesu prywatyzacji i reprivatyzacji; przedstawia przyczyny i przebieg wyborów prezydenckich w 1990 r.; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>prywatyzacja, reprivatyzacja</i>; wie, kim były / są wymienione postacie, oraz przedstawia ich polityczną rolę: Jarosław Kaczyński, Stanisław Tymiński 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje proces dekomunizacji, odwołując się do przykładów ze swojego regionu; przedstawia konsekwencje polityczne wyborów prezydenckich w 1990 r.; zna i wyjaśnia pojęcie <i>dekomunizacja</i> 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia realizację planu Balcerowicza i jego skutki w swoim regionie

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak, zespół WSiP

<p>18. Ku społeczeństwu obywatelskiemu</p>	<ul style="list-style-type: none"> • zna definicję społeczeństwa obywatelskiego; • wymienia formy aktywności społecznej; • wymienia sektory działania organizacji w społeczeństwie obywatelskim; • zna pojęcia: <i>społeczeństwo obywatelskie, referendum, organizacje pozarządowe</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje czynniki, które wpływają na rozwój społeczeństwa obywatelskiego; • wymienia przykładowe organizacje pozarządowe i przedstawia ich działania; • wyjaśnia, dlaczego dla rozwoju społeczeństwa obywatelskiego największe znaczenie mają organizacje pozarządowe; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>społeczeństwo obywatelskie, organizacje pozarządowe, stowarzyszenie, fundacja, organizacje pożytku publicznego</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, dlaczego dla rozwoju społeczeństwa obywatelskiego ważne są kapitał społeczny i zaufanie społeczne; • wyjaśnia różnice między stowarzyszeniem a fundacją; • charakteryzuje organizacje pożytku publicznego; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>kapitał społeczny, zaufanie społeczne, obywatelskie nieposłuszeństwo, wolontariat</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje różne typy organizacji pozarządowych; • omawia działalność organizacji pozarządowych i ich rolę w kształtowaniu społeczeństwa obywatelskiego na przykładach ze swojego regionu; • ocenia rolę wolontariatu w kształtowaniu się społeczeństwa obywatelskiego 	<ul style="list-style-type: none"> • ocenia, czy społeczeństwo polskie jest społeczeństwem obywatelskim i uzasadnia swoje stanowisko; • daje przykłady obywatelskiego nieposłuszeństwa, biorąc pod uwagę klasyczną jego definicję
<p>19. Sprawiedliwość jako moralny fundament ładu społecznego</p>	<ul style="list-style-type: none"> • zna definicje demokratycznego państwa prawa i sprawiedliwości społecznej; • wymienia różne możliwości rozumienia terminu <i>sprawiedliwość</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia różne typy sprawiedliwości; • wyjaśnia pojęcia: <i>demokratyczne państwo prawa, sprawiedliwość społeczna</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia różnice pomiędzy różnymi typami sprawiedliwości; • wyjaśnia różnice pomiędzy sprawiedliwością rozdzielczą a sprawiedliwością wyrównawczą; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>sprawiedliwość rozdzielcza, sprawiedliwość wyrównawcza</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje rolę sprawiedliwości społecznej w funkcjonowaniu państwa i społeczeństwa; • uzasadnia, że państwo polskie jest demokratycznym państwem prawa 	<ul style="list-style-type: none"> • daje przykłady z działań władz państwowych i samorządowych stosowania sprawiedliwości rozdzielczej i sprawiedliwości wyrównawczej

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak, zespół WSiP

III. ŚWIAT I POLSKA W LATACH 1991–2001					
<p>20. Nowy ład światowy</p>	<ul style="list-style-type: none"> wymienia działania Stanów Zjednoczonych zmierzające do utrzymania ładu na świecie w końcu XX w.; przedstawia proces globalizacji w gospodarce; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Pustynna Burza</i>, <i>globalizacja</i>; wie, kim były wymienione postacie, oraz przedstawia ich historyczną rolę: George Bush, Saddam Husajn 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia koncepcje świata w końcu XX w. i ich autorów; wyjaśnia, na czym polega proces globalizacji; charakteryzuje politykę Stanów Zjednoczonych na Bliskim Wschodzie; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>koniec historii</i>, <i>zderzenie cywilizacji</i>, <i>globalna wioska</i>; wie, kim były / są wymienione postacie, oraz przedstawia ich polityczną rolę: Francis Fukuyama, Samuel Huntington, Zbigniew Brzeziński 	<ul style="list-style-type: none"> wskazuje różnice pomiędzy koncepcjami świata w końcu XX w.; charakteryzuje proces globalizacji w różnych dziedzinach życia 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia, czy można określić Stany Zjednoczone jako żandarma ładu na świecie w końcu XX w.; wyjaśnia, w jaki sposób ZSRS usiłował utrzymać wpływy na świecie; wie, kim był Michaił Gorbaczow 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia, która z koncepcji świata w końcu XX w. okazała się najbliższa rzeczywistości i uzasadnia swoje stanowisko
<p>21. Blaski i cienie zmian na świecie na przełomie tysiącleci</p>	<ul style="list-style-type: none"> wymienia najważniejsze konflikty zbrojne na przełomie XX i XXI w.; wymienia różnice pomiędzy globalną Północą a globalnym Południem 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia najważniejsze przyczyny konfliktów zbrojnych na przełomie XX i XXI w.; przedstawia proces upadku apartheidu w RPA; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>apartheid</i>, <i>bantustany</i>; wie, kim były wymienione postacie, oraz przedstawia ich historyczną rolę: Nelson Mandela, Frederik de Klerk 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia przyczyny konfliktów zbrojnych na przełomie XX i XXI w.; wyjaśnia przyczyny podziału świata na globalną Północ i globalne Południe; wyjaśnia przyczyny konfliktu w Rwandzie; zna i wyjaśnia pojęcie <i>konflikt Północ–Południe</i> 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia przyczyny konfliktów religijnych na świecie na przełomie XX i XXI w.; charakteryzuje sytuację w Afryce na przełomie XX i XXI w. 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia i ocenia rolę wojsk ONZ w czasie konfliktu w Rwandzie

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak, zespół WSiP

<p>22. Integracja europejska</p>	<ul style="list-style-type: none"> wymienia dokumenty tworzące Unię Europejską i ich najważniejsze postanowienia; wymienia organy Unii Europejskiej; wymienia państwa strefy euro; pokazuje na mapie proces rozszerzania się Unii Europejskiej; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Jednolity Akt Europejski, traktat z Maastricht, Unia Europejska, traktat nicejski, traktat lizboński, strefa euro</i> 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia kryteria przyjmowania nowych państw do Unii Europejskiej; wymienia płaszczyzny współpracy między krajami Unii Europejskiej; wymienia państwa strefy Schengen; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>kryteria kopenhaskie, strefa Schengen</i> 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia zakres współpracy pomiędzy państwami Unii Europejskiej; wskazuje różnice pomiędzy poszczególnymi dokumentami tworzącymi podstawy prawne Unii Europejskiej; wyjaśnia znaczenie strefy Schengen i strefy euro; przedstawia współpracę Unii Europejskiej z Norwegią i wyjaśnia jej stosunek do Unii Europejskiej 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, dlaczego strefa Schengen i strefa euro nie pokrywa się z krajami Unii Europejskiej; wyjaśnia przyczyny rozszerzania zakresu współpracy pomiędzy państwami Unii Europejskiej; przedstawia współpracę Unii Europejskiej ze Szwajcarią i wyjaśnia stosunek Szwajcarii do Unii Europejskiej 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia znaczenie Jednolitego Aktu Europejskiego i traktatu z Maastricht; wyjaśnia, dlaczego został zawarty traktat lizboński; wyjaśnia, dlaczego Finlandia starała się o członkostwo w Unii Europejskiej dopiero w latach 90. XX w.
<p>23. Polska droga do demokracji 1991–2005</p>	<ul style="list-style-type: none"> wymienia najważniejsze partie w Polsce po 1990 r.; wymienia zmiany ustrojowe, które wprowadziła Mała Konstytucja; wymienia reformy rządu Jerzego Buzka; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Sojusz Lewicy Demokratycznej, Unia Demokratyczna, Mała Konstytucja</i>; wie, kim jest Jerzy Buzek 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia ruchy polityczne w Polsce po 1990 r.; wyjaśnia przyczyny zmian na polskiej scenie politycznej po 1990 r.; wyjaśnia, jak chciano zapobiec rozdrobnieniu politycznemu w Polsce; wymienia podstawy prawne, na których opierają się relacje między państwem polskim a kościołami i związkami wyznaniowymi; 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia przyczyny zmian rządów po 1990 r.; przedstawia przebieg prac nad nową konstytucją; charakteryzuje reformy rządu Jerzego Buzka; przedstawia stosunki wyznaniowe w Polsce; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>recesja, lustracja</i>; wie, kim były / są wymienione postacie, oraz przedstawia ich polityczną rolę: Jan K. Bielecki, Aleksander Kwaśniewski, 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia, czy reformy rządu Jerzego Buzka spełniły oczekiwania Polaków; przedstawia proces podpisania i ratyfikowania konkordatu; ocenia stabilność polskiej sceny politycznej i jej wpływ na funkcjonowanie państwa; wie, kim jest Hanna Suchocka 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia relacje między rządem a Prezydentem w Polsce w latach 1991–2005; ocenia funkcjonowanie rządów w Polsce w latach 1991–2005, przywołując ich sukcesy i porażki

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak, zespół WSiP

		<ul style="list-style-type: none"> • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Bezpartyjny Blok Wspierania Reform, konkordat, próg wyborczy</i> 	Leszek Miller, Jan Olszewski, Antoni Macierewicz		
<p>24. III Rzeczpospolita – konstytucyjne zasady ustrojowe</p>	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia zasady ustrojowe zawarte w konstytucji polskiej; • wymienia prawa i obowiązki obywatela zawarte w konstytucji; • wymienia organy władzy ustawodawczej i ich dwie kompetencje; • wymienia organy władzy wykonawczej i ich dwie kompetencje; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>zasada suwerenności narodu, zasada trójpodziału władzy</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia zasady ustrojowe zawarte w konstytucji polskiej; • wyjaśnia, na czym polegają prawa i obowiązki obywatela zawarte w konstytucji; • wymienia przykładowe kompetencje organów władzy ustawodawczej; • wymienia podstawowe kompetencje organów władzy wykonawczej; • wymienia przykładowe zasady sadownictwa w Polsce; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>zasada demokratycznego państwa prawa, zasada pluralizmu politycznego, zasada niezawisłości sędziów</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje uprawnienia władzy ustawodawczej i wykonawczej w Polsce z zastosowaniem podziału tych uprawnień; • wymienia etapy procesu legislacyjnego; • przedstawia strukturę sądownictwa w Polsce; • wymienia zasady sadownictwa w Polsce; • wymienia przykładowe uprawnienia Trybunału Konstytucyjnego i Trybunału Stanu; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>preambuła, proces legislacyjny, Trybunał Konstytucyjny, Trybunał Stanu</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia wzajemne zależności między organami władzy wykonawczej i ustawodawczej oraz podaje przykłady ich zastosowania; • wyjaśnia zasady sądownictwa w Polsce; • charakteryzuje pozycję Trybunału Konstytucyjnego i Trybunału Stanu w polskim systemie ustrojowym; • zna i wyjaśnia pojęcie <i>konstruktywne votum nieufności</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje różnice w procesie legislacyjnym w zależności od typu ustawy (np. ustawa zwykła i ustawa budżetowa); • ocenia skuteczność funkcjonowania Trybunału Stanu
<p>25. Rzeczpospolita samorządna</p>	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia organy władzy samorządu gminnego i sposób ich powoływania; • przedstawia przykładowe kompetencje organów samorządu gminnego; 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia organy władzy samorządu powiatowego i sposób ich powoływania; • przedstawia przykładowe kompetencje organów samorządu powiatowego; 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia organy władzy samorządu wojewódzkiego i sposób ich powoływania; • przedstawia przykładowe kompetencje organów samorządu wojewódzkiego; 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia podstawy prawne i zasady funkcjonowania samorządu terytorialnego; • wyjaśnia, na jakie zadania jednostki samorządu 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje proces odwoławczy od decyzji jednostek samorządu terytorialnego; • przedstawia działania podejmowane przez

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak, zespół WSiP

	<ul style="list-style-type: none"> zna i wyjaśnia pojęcia: <i>samorząd terytorialny, domniemanie kompetencji, zadania własne, zadania zlecone, gmina, burmistrz, wójt</i> 	<ul style="list-style-type: none"> zna i wyjaśnia pojęcia: <i>powiat, starosta</i> 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia źródła finansowania jednostek samorządu terytorialnego; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>subwencja, dotacja, marszałek sejmiku wojewódzkiego, sejmik województwa</i> 	<p>terytorialnego mogą mieć różne źródła finansowania;</p> <ul style="list-style-type: none"> zna i wyjaśnia pojęcia: <i>decentralizacja, zasada pomocniczości</i> 	<p>samorząd swojej gminy, powiatu i województwa</p>
26. System prawny współczesnej Polski	<ul style="list-style-type: none"> wymienia podmioty i zakres spraw, które obejmuje prawo cywilne; wymienia sprawy pomiędzy członkami rodziny, które są regulowane prawem rodzinnym; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>norma prawna, osoba fizyczna, osoba prawna, zdolność prawna, zdolność do czynności prawnych</i> 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia różnice pomiędzy prawem naturalnym a prawem stanowionym; charakteryzuje podmioty i zakres spraw, które obejmuje prawo cywilne; wymienia najważniejsze zapisy prawa karnego; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>własność, służebność, hipoteka, wykroczenie, występki, zbrodnia, odpowiedzialność karna</i> 	<ul style="list-style-type: none"> rozumie podstawowe terminy związane z naukami prawnymi; przedstawia sprawy pomiędzy członkami rodziny, które są regulowane prawem rodzinnym; omawia najważniejsze zapisy prawa karnego; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>przysposobienie, obowiązek alimentacyjny</i> 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje relacje między organami władzy albo organami władzy a obywatelami, które reguluje prawo administracyjne; wyjaśnia różnicę między wykroczeniem, występkiem i zbrodnią; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>odwołanie, wniosek o ponowne rozpatrzenie sprawy</i> 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia różnicę między prawem materialnym a procesowym; analizuje przykładowe pisma z zakresu prawa cywilnego, karnego i administracyjnego (np. pozew, zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa, decyzję administracyjną)
27. Prawa człowieka oraz ich ochrona w Polsce i na świecie	<ul style="list-style-type: none"> definiuje prawa człowieka, wymieniając ich cechy; wymienia przykładowe prawa człowieka, przyporządkowując je do odpowiednich generacji; wymienia polskie dokumenty, w których 	<ul style="list-style-type: none"> omawia cechy praw człowieka; charakteryzuje trzy generacje praw człowieka; wymienia dokumenty chroniące prawa człowieka w Europie; wymienia europejskie instytucje zajmujące się ochroną praw człowieka 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia proces kształtowania się praw człowieka po II wojnie światowej; wymienia dokumenty chroniące prawa człowieka na świecie; wymienia organy ONZ, zajmujące się ochroną praw 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia proces kształtowania się praw człowieka do II wojny światowej; porównuje zawartość i rolę dokumentów chroniących prawa człowieka; przedstawia proces postępowania obywatela 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, które prawa człowieka są negatywne, a które pozytywne; wyjaśnia, w przypadku których praw człowieka obywatel może dochodzić swych praw; ocenia skuteczność decyzji lub wyroków różnych instytucji

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak, zespół WSiP

	<p>zawarte są prawa człowieka;</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia polskie instytucje zajmujące się ochroną praw człowieka i wyjaśnia, w jaki sposób je chronią; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>prawa człowieka, trzy generacje praw człowieka, Rzecznik Praw Obywatelskich</i> 	<p>i wyjaśnia, w jaki sposób je chronią;</p> <ul style="list-style-type: none"> zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Europejska konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, Europejski Trybunał Praw Człowieka</i> 	<p>człowieka i wyjaśnia, w jaki sposób je chronią;</p> <ul style="list-style-type: none"> zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Powszechna Deklaracja Praw Człowieka, Rada Praw Człowieka, Wysoki Komisarz Narodów Zjednoczonych ds. Praw Człowieka, Międzynarodowy Trybunał Karny;</i> wie, kim była Eleanor Roosevelt 	<p>polskiego, który oskarża instytucje państwowe o złamanie praw człowieka (rozpatruje wszystkie możliwości odwoławcze);</p> <ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia, które prawa człowieka i w jakich okolicznościach mogą być ograniczone 	<p>chroniących prawa człowieka</p>
<p>28. Rozliczenie dziedzictwa PRL po 1989 r.</p>	<ul style="list-style-type: none"> wymienia sposoby upamiętnienia żołnierzy podziemia niepodległościowego i osób represjonowanych w okresie PRL-u; zna i wyjaśnia pojęcie <i>rehabilitacja</i> 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia działania podejmowane przez polskie władze w celu rozliczenia postępowania władz PRL-u; wyjaśnia, dlaczego było trudno uzyskać wyroki skazujące w procesach autorów stanu wojennego i w sprawie użycia broni w kopalni „Wujek” 	<ul style="list-style-type: none"> omawia różne formy działalności Instytutu Pamięci Narodowej; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Instytut Pamięci Narodowej, Rzecznik Interesu Publicznego, status osoby pokrzywdzonej</i> 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia problemy związane z przeprowadzeniem procesu lustracji; zna i wyjaśnia pojęcie <i>klamstwo lustracyjne</i> 	<ul style="list-style-type: none"> porównuje proces rozliczenia władz komunistycznych w Polsce z podobnymi procesami w innych państwach komunistycznych; ocenia, czy można było proces dekomunizacji przeprowadzić lepiej i uzasadnia swoje stanowisko
<p>29. Polska droga do NATO i Unii Europejskiej</p>	<ul style="list-style-type: none"> wymienia etapy przystąpienia Polski do NATO i Unii Europejskiej; podaje przykładowe przyczyny, dlaczego Polsce zależało na członkostwie w NATO i Unii Europejskiej; zna i wyjaśnia pojęcie <i>traktat akcesyjny</i> 	<ul style="list-style-type: none"> omawia etapy przystąpienia Polski do NATO i Unii Europejskiej; wyjaśnia, dlaczego Polsce zależało na członkostwie w NATO i Unii Europejskiej; zna i wyjaśnia pojęcie <i>Partnerstwo dla Pokoju</i> 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia współpracę Polski z innymi krajami regionu w celu wstąpienia do NATO i Unii Europejskiej; charakteryzuje relacje polsko-niemieckie w latach 90. XX w.; 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje stosunki polsko-rosyjskiej w latach 90. XX w.; przedstawia aktywność Polski w rejonie Europy Środkowej w latach 90. XX w.; 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia działania Polaków w ramach Partnerstwa dla Pokoju; porównuje argumenty euroentuzjastów i eurosceptyków w czasie starania się Polski o członkostwo w Unii Europejskiej

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak, zespół WSiP

			<ul style="list-style-type: none"> • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Trójkąt Weimarski, Trójkąt Wyszehradzki / Grupa Wyszehradzka</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, jakie czynniki wpływały na relacje Polski z innymi państwami 	
IV. ŚWIAT I POLSKA W PIERWSZYCH DWÓCH DEKADACH XXI W.					
30. Świat na początku XXI w.	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia czynniki, które wpływają na pozycję Chin na początku XXI w.; • wymienia przykładowe skutki globalizacji 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia pozycję Chin na początku XXI w.; • przedstawia skutki globalizacji; • wymienia sposoby radzenia sobie z pandemią COVID-19; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>COVID-19, SARS-CoV-2, pandemia</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje sytuację w Korei Północnej na początku XXI w.; • przedstawia skutki Arabskiej Wiosny; • przedstawia sposoby radzenia sobie z pandemią COVID-19; • zna i wyjaśnia pojęcie <i>Arabska Wiosna</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia skutki kryzysu finansowego z początku XXI w.; • wyjaśnia przyczyny Arabskiej Wiosny 	<ul style="list-style-type: none"> • ocenia skutki pandemii COVID-19 dla życia społecznego; • ocenia wpływ Arabskiej Wiosny na stabilizację w rejonie Bliskiego Wschodu
31. Wojna z terroryzmem w XXI w.	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia różne nurty terroryzmu w XXI w. • wymienia przykładowe zamachy terrorystyczne w XXI w. i ich konsekwencje; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>terroryzm, World Trade Center</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje różne nurty terroryzmu w XXI w. • omawia interwencję wojsk koalicji w Afganistanie; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Al-Kaida, talibowie,</i> • wie, kim były / są wymienione postacie, oraz przedstawia ich polityczną rolę: Osama bin Laden, George W. Bush 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia interwencję wojsk koalicji w Iraku; • charakteryzuje działalność Państwa Islamskiego; • przedstawia znaczenie Stanów Zjednoczonych w wojnie z terroryzmem; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>szariat, Państwo Islamskie</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia udział Polaków w walkach w Afganistanie i Iraku; • wyjaśnia związek między zamachami terrorystycznymi w Europie a wojną z terroryzmem na Bliskim Wschodzie; • wymienia skutki wojny z terroryzmem dla państw muzułmańskich, Stanów Zjednoczonych i Europy 	<ul style="list-style-type: none"> • ocenia skuteczność interwencji wojsk koalicji w Afganistanie i Iraku; • przedstawia rolę i dążenia Kurdów w trakcie wojny z terroryzmem
32. Unia Europejska w XXI w.	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia organy władzy Unii Europejskiej i ich przykładowe uprawnienia; • wymienia przykładowe przyczyny i skutki kryzysu 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia dokumenty unijne zawarte na początku XXI w. i ich główne założenia; 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia koncepcje integracji Europy; • przedstawia postawy państw Unii Europejskiej 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje koncepcje integracji Europy; • charakteryzuje przyczyny i skutki wystąpienia 	<ul style="list-style-type: none"> • ocenia koncepcje integracji europejskiej pod kątem korzyści, które niosą one ze sobą dla

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak, zespół WSiP

	<p>migracyjnego w Unii Europejskiej;</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia przykładowe działania Unii Europejskiej wobec pandemii COVID-19; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Przewodniczący Rady Europejskiej, Wysoki Przedstawiciel Unii ds. Zagranicznych i Polityki Bezpieczeństwa, lockdown</i> 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia przyczyny kryzysu migracyjnego w Unii Europejskiej; charakteryzuje politykę Unii Europejskiej wobec pandemii COVID-19; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej, traktat nicejski, traktat lizboński, tarcza antykryzysowa</i> 	<p>wobec kryzysu migracyjnego;</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienia przyczyny i skutki wystąpienia Wielkiej Brytanii z Unii Europejskiej; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Stany Zjednoczone Europy, Europa Ojczyzn, Europa wielu prędkości</i> 	<p>Wielkiej Brytanii z Unii Europejskiej;</p> <ul style="list-style-type: none"> ocenia politykę Unii Europejskiej wobec pandemii COVID-19; wyjaśnia wpływ problemów, z którymi mierzy się Unia Europejska, na jej funkcjonowanie i pozycję w niej poszczególnych państw 	<p>poszczególnych grup państw członkowski;</p> <ul style="list-style-type: none"> przedstawia możliwości działania obywateli państw członkowskich w ramach Unii Europejskiej
<p>33. Rosja i jej ekspansja w XXI w.</p>	<ul style="list-style-type: none"> wymienia przyczyny i skutki wojny w Czeczenii; wymienia przyczyny i skutki konfliktu w Gruzji; wymienia przyczyny wojny w Ukrainie; zna i wyjaśnia pojęcie <i>Euromajdan</i>; wie, kim są wymienione postacie, oraz przedstawia ich polityczną rolę: Władimir Putin, Wołodymyr Zełenski 	<ul style="list-style-type: none"> omawia sytuację w Gruzji; przedstawia przebieg wojny w Ukrainie; wie, kim były / są wymienione postacie, oraz przedstawia ich historyczną rolę: Dżochar Dudajew, Achmat Kadyrow, Ramzan Kadyrow 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia, w jaki sposób przywódca Rosji dąży do wzmocnienia władzy; przedstawia proces aneksji Krymu; przedstawia stosunek państw środkowoeuropejskich do polityki rosyjskiej na Kaukazie i Ukrainie; charakteryzuje różne formy prowadzenia wojny przez Rosję; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>„zielone ludziki”, wojna hybrydowa, szantaż gazowy</i>; wie, kim był Borys Jelcyn 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia możliwości działania opozycji w Rosji; wyjaśnia wpływ różnych form prowadzenia wojny przez Rosję na sytuację w Europie; wyjaśnia, od czego zależy polityka Rosji wobec Ukrainy; przedstawia stosunek państw zachodnioeuropejskich i Stanów Zjednoczonych do polityki rosyjskiej na Kaukazie i Ukrainie; zna i wyjaśnia pojęcie <i>kolonia karna</i>; wie, kim jest Wiktor Janukowycz 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia działalność „Memoriału” jako organizacji opozycyjnej w Rosji

<p>34. Polska na początku XXI w.</p>	<ul style="list-style-type: none"> wymienia przykładowe sukcesy i porażki poszczególnych rządów na początku XXI w.; wymienia główne partie polityczne działające w Polsce na początku XXI w.; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Platforma Obywatelska, Prawo i Sprawiedliwość, Zjednoczona Prawica</i> 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia główne założenia poszczególnych rządów w polityce wewnętrznej i zagranicznej; wymienia przyczyny zmian rządów na początku XXI w.; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>postkomunizm, kohabitacja polityczna, dług publiczny</i>; wie, kim są wymienione postacie, oraz przedstawia ich polityczną rolę: Kazimierz Marcinkiewicz, Bronisław Komorowski, Andrzej Duda 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje polską scenę polityczną na początku XXI w.; wyjaśnia przyczyny zmian rządów na początku XXI w.; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Liga Polskich Rodzin, Samoobrona, katastrofa smoleńska</i>; wie, kim były / są wymienione postacie, oraz przedstawia ich polityczną rolę: Donald Tusk, Andrzej Lepper 	<ul style="list-style-type: none"> ocenia, jak afery, do których dochodziło za poszczególnych rządów, wpływały na ich ocenę przez społeczeństwo; ocenia realizację założeń poszczególnych rządów w polityce wewnętrznej i zagranicznej 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia działania wybranego przez siebie rządu z początku XXI w. w polityce wewnętrznej i zagranicznej oraz ocenia je pod kątem rozwoju wewnętrznego Polski i jej racji stanu
<p>35. Polonia i Polacy na świecie</p>	<ul style="list-style-type: none"> pokazuje na mapie skupiska Polaków i Polonii po II wojnie światowej; wymienia przyczyny emigracji z Polski po II wojnie światowej 	<ul style="list-style-type: none"> wymienia przykładowe instytucje polskie działające na emigracji; przedstawia znaczenie organizacji tworzonych przez Polaków na emigracji dla podtrzymywania polskości i rozwoju kultury polskiej; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>Instytut Polski i Muzeum im. gen. Sikorskiego, Instytut Józefa Piłsudskiego, Maisons-Laffitte, Rozgłośnia Polska Radia Wolna Europa</i>; 	<ul style="list-style-type: none"> wyjaśnia rolę, jaką odgrywały instytucje emigracyjne po II wojnie światowej; przedstawia podstawy prawne i możliwości działania polskich władz emigracyjnych; zna i wyjaśnia pojęcia: <i>depozytariusz, miesięcznik „Kultura”</i>; wie, kim były wymienione postacie, oraz przedstawia ich historyczną rolę: Edward Raczyński, August Zaleski, Ryszard 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje sytuację Polaków w ZSRS i byłych republikach radzieckich; wyjaśnia, w jaki sposób rząd polski wspiera Polaków na terenie byłego ZSRS; zna i wyjaśnia pojęcie <i>Karta Polaka</i>; wie, jest Andżelika Borys 	<ul style="list-style-type: none"> przedstawia działania organizacji polonijnych funkcjonujących w różnych państwach (np. Kongres Polonii Amerykańskiej w Stanach Zjednoczonych czy Związek Polaków w Niemczech)

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak, zespół WSiP

		<ul style="list-style-type: none"> • wie, kim były wymienione postacie, oraz przedstawia ich historyczną rolę: Jerzy Giedroyc, Jan Nowak Jeziorański 	Kaczorowski, Władysław Anders		
36. Zmiany kulturowe w świecie końca XX w. i początku XXI w.	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia zalety i wady polityki wielokulturowości; • wymienia główne płaszczyzny współczesnych sporów światopoglądowych; • zna i wyjaśnia pojęcie <i>polityka wielokulturowości</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia zalety i wady polityki wielokulturowości; • przedstawia znaczenie dziedzictwa kulturalnego dla współczesnej kultury; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>segregacja rasowa, dziedzictwo kulturowe</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia założenia polityki wielokulturowości; • wyjaśnia, jakie znaczenie ma obecnie postawa tolerancji i w czym się ona przejawia; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>poprawność polityczna, asymilacja, tolerancja, dyskryminacja</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • ocenia korzyści i zagrożenia płynące z polityki wielokulturowości; • porównuje główne argumenty współczesnych sporów światopoglądowych 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, w jaki sposób zmiany kulturowe końca XX i początku XXI w. znajdują odzwierciedlenie w tekstach kultury z tego okresu
37. Społeczeństwo cyfrowe	<ul style="list-style-type: none"> • zna definicję społeczeństwa cyfrowego / społeczeństwa informacyjnego; • wymienia korzyści i zagrożenia wynikające z komunikacji cyfrowej dla jednostki; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>społeczeństwo cyfrowe, społeczeństwo informacyjne</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia przyczyny rozwoju komunikacji cyfrowej; • charakteryzuje korzyści i zagrożenia wynikające z komunikacji cyfrowej dla jednostki; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>siecioholizm, fake newsy</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia wpływ rozwoju usług cyfrowych na gospodarkę, edukację; • charakteryzuje korzyści i zagrożenia wynikające z komunikacji cyfrowej dla społeczeństwa; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>wykluczenie cyfrowe, dezinformacja, bańka filtrująca</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia wpływ rozwoju usług cyfrowych na kulturę; • wyjaśnia, w jaki sposób można nadużywać wolności słowa w Internecie, i przedstawia działania zapobiegające temu zjawisku; • zna i wyjaśnia pojęcie <i>netykieta</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • ocenia, czy we współczesnym świecie można funkcjonować bez korzystania z mediów społecznościowych
38. Media jako czwarta władza	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia typy komunikacji społecznej; • wymienia środki masowego przekazu; 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia zasady, na których opiera się komunikacja społeczna; 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje zasady, na których opiera się komunikacja społeczna; 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, dlaczego środki masowego przekazu określa się jako czwartą władzę; 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje przykłady pełnienia przez media funkcji czwartej władzy na podstawie publicystyki, literatury czy filmu

AUTORZY: Izabella Modzelewska-Rysak, Leszek Rysak, zespół WSiP

	<ul style="list-style-type: none"> • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>kommunikacja społeczna, mass media</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia funkcje środków masowego przekazu; • wymienia prawa mediów 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje funkcje środków masowego przekazu; • wymienia obowiązki mediów 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia prawa i obowiązki pracowników mediów 	
39. Nasza przyszłość	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia przykładowe działania Polski w polityce zagranicznej; • wymienia przykładowe działania wojsk polskich w ramach NATO; • wymienia przyczyny kryzysu demograficznego; • wymienia zmiany klimatyczne zachodzące na świecie; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>kryzys demograficzny, ocieplenie klimatu</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia działania Polski w polityce zagranicznej; • przedstawia działania wojsk polskich w ramach NATO; • przedstawia sposoby przezwyciężenia kryzysu demograficznego; • przedstawia zmiany klimatyczne zachodzące na świecie 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia dorobek Polski w końcu XX i na początku XXI w.; • wyjaśnia przyczyny kryzysu demograficznego; • przedstawia podejmowane przez państwa próby zahamowania zachodzących zmian klimatycznych; • zna i wyjaśnia pojęcia: <i>geopolityka, protokół z Kioto</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • ocenia dorobek Polski w końcu XX i na początku XXI w.; • charakteryzuje działania podjęte przez Polskę w celu zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego; • ocenia skuteczność podejmowanych przez państwa prób zahamowania zachodzących zmian klimatycznych 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia działania zmierzające do rozwiązania problemów przedstawionych w rozdziale (demografia, zmiany klimatyczne) w swoim regionie